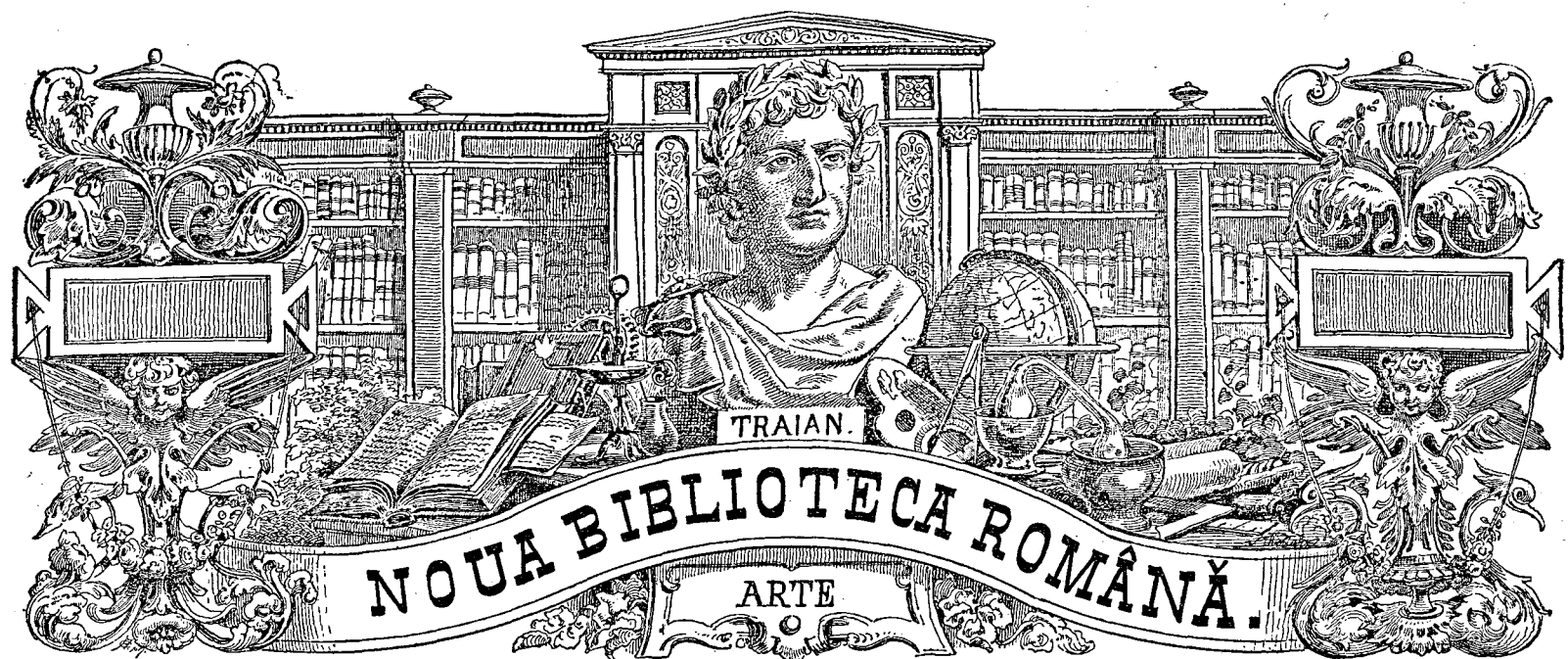

NOUA BIBLIOTECA
ROMANA.

LITERATURA

Prețul unui număr 30 cruceri — 75 de bani.

Jurnal beletristic-literar.

Abonament pe un an fl. 7, pe un semestru fl. 3.60

Nr. 7.

Apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Tomul II.

Amor în vécul crâncen.

Roman istoric de THEOCHAR ALEXI.

(Continuare.)

XII.

Bathory în retragerea sa din România nici nu se abătuse pe la Brașov, cu tóte că drumul lui îl ducea pe dinaintea porților acestui oraș, nu se abătuse, fiindcă nu se prea incredea în Sași, căci ei după cum i spusese chiar județul Weiss, care era pe atunci omul său de încredere, nu-i prea erau de bine-voitori, astfel în cât se temea să nu cađă cumva în vr'o cursă, intrând în orașul săsesc.

De atunci trecuse vr'o câți-va ani. Bathory după cum am vădut chiar în primul capitol al narațiunii noastre, se învrăjbise de mórte cu Sași, dar mai ales cu Brașovenii, ér în contra lui Weiss prinsese o ură nespasă, tocmai precum se făcuse și Weiss dușmanul său cel mai inverșunat, ceia ce am aflat deja din purtarea sa față cu solia, ce fuse ascultată în catedrala cea mare din Brașov la 12 Iunie 1612, apoi și din întrevorbirea ce avusese acasă la sine cu județul Cohalului.

Brașovenii se pregăteau ca să respingă atacul lui Bathory, căci în urma răspunsului ce dase ei la solii dietei din Sibiiu, nici nu se puteau aștepta la altceva. Cu tóte pregătirile de răsboi în sè, vieța cea casnică și cea publică a Brașovenilor Sași, își urma cursul său cel obișnuit.

Era cu vr'o câteva săptămâni în urma evenimentelor descrise în primul capitol, într'o ți de vinere adică într'o ți de tîrg. În piața cea mare domnia o vieță animată. Dinaintea sfatului stetea pétra de hulă în care era săpat cotul și stânjinul spre verifi-

carea măsurilor. Sub sfat în sè era o odaia în care, când era ți de tîrg, ședea funogiul orașului pentru a ține judecată și cei doi adjuncți ai sèi împreună cu dorobanții cercetau tîrgul pentru a pune lucrurile în regulă și trimeteau pe cei care aveau vr'o pricină dinaintea funogiului, sèu după o mică cercetare pronunțau chiar ei sentința, la care nu mai încăpea nici o apelațiune, și care se executa îndată.

Cele mai bune ajutóre pentru susținerea ordinii și pentru supraveghierea vîndătorilor erau în sè cehmeșterii; datoria lor era să aibă grije, ca să se aducă marfă bună în piață și ca să se pedepsescă îndată tot ce ar fi fost rêu sèu nedrept.

Astăzi s'a schimbat piața noastră fórte tare. Pe atunci erau de-a-lungul canalului, ce vine din așa ășul tîrg al cailor și trece de-a-curmeșul peste piață mergînd pe strada căldărarilor în jos nisce șetre de lemn în care se vindea pâine, covrigi și cornuri; pretutindenii de-a-lungul trotoarelor erau stâlpi bătuti în pămînt ca să ferescă pe cei care mergeau pe jos de diferitele care ce treceau prin mijlocul drumului. În zile de tîrg tótă piața era ocupată de alte șetre mobile în care vindeau diferiții meseriași, ce nu încăpeau în „podul bătusilor,” produsele meseriei lor.

Cehmeșterii erau datori să cerceteze pe toți meșterii din cehul lor, să se uite la marfa ce adusesese în piață, ceia ce nu era nici de cum o trebă atât de ușoră precum ar crede cineva, căci unul și altul dintre prietini și rudeni, care nu fusese prea consciincios la cântărit și la măsurat, credea, că cehmeșterul va

face o excepțiune față de el, și decă nu făcea apoi atunci să născău dușmăni, vorbe și clevetiri; apoi decă să întempla ca să fiă și muieri printre vîndători, ceia ce să întempla adese-ori, vai de bietul cehmeșter, căci muierile atunci ce și acum — dar n'ar trebui să dicem acésta, căci astădi nu să întemplă asemenea lucru, Dómne ferește; dar inchipuiți-vă numai, am găsit scris într'o carte a sașilor — afurisiți de ei — că muierile ar fi avînd o gură fórte rea, și decă să întempla vr'o dată, ca cehmeșterul să le fi supèrat cu ceva ar fi făcut o gălăgie, in cât s'ar fi audît din piață la porțile orașului.

Și in acea și afacerile aveau mersul lor regulat; primul adjunct al funogiului, Carol Blues mergea cu doi dorobanți in urma sa prin desime alergând la tot locul unde să născău vr'o cèrtă, pentru a împăca, a pedepsi séu a inainta cazul la persóna funogiului. Straniă era imprejurarea, cumcă un cârd de câini îl urmărea pas de pas cu perseveranță, fără de a să apropia însè pré tare.

Din piața Blues merse in măcelăria la scaunele măcelarilor, care erau aședate ca și astădi in dosul podului bătușilor, aici îl primi cehmeșterul și acum pășiră la cercetarea cãrneturilor. Ici colea cerea de la călfi câte o ciosvèrtă „care fu examinată cu ochii și cu nasul” — un semn, și étă că pica in mijlocul câinilor, care așteptase cu răbdare, altă ciosvèrtă trecu neprihănită și să puse éraš pe locul ei de mainainte. Și cumpenile să cercetară și să găsiră tóte drepte, afară de una; proprietarul cumpănei celei rele, fiind o calfă, fu luat și legat pentru o oră, de pétra de hulă. In fine ceti cehmeșterul insemnarea meșterilor, care erau la rënd ca să taiă carne.

„Cine-î aici din partea lui Petru Turcul.” Nimeni.
„Bine, va plăti dar un fiorin glóbă” dise Blues, „insemnă-ți acésta cehmeștere.”

„Ean să vedem cine va fi acela, care va plăti,” țipă acum o voce țifnósă de femeia, și intorcendu-sè acum bărbatîi cu mirare, vèdură in dărăptul lor cu fața roșă ca racul fiert, cu mânilé in șolduri, pe murea lui Turcu. Ceia ce-î dase cerul pré mult in puterea voci, i luase din grăsiméa trupului, și spre ocară meseriei bărbatu-sèu, era ca un schelet imbrăcat cu piele, un schelet care își arăta viéța numai prin ochii cei scânteitori, și prin gura cea tunătoare.

„Și de-ar veni rëndul de đece ori la bărbatul meu totuși nu va tăia carne; pentru ce, hain; cehmeșterul îl dușmănesce și carnea să taiă pentru ómeni, ér nu pentru câni, dar voi ați aruncat cânilorú deja de trei ori câte o ciosvèrtă frumósă de carne de-a omului meu; acum să tăiați voi carne, decă vreți să mâncați!”

„Decă bărbatul D-tale nu mai voiesce să taiă carne, n'are de cât să facă arătare la sfat, că ese din ceh” dise Blues, „atunci nu-l va mai pedepsi nimeni! dar pe câtă vreme va fi încă in ceh, trebuie să să ție de lege și să tăia carne de-a rëndul ca și cialalți.

„Ba că nu va tăia cât mé vor chiema Eva Turcóica și cât voi mai putea vorbi un cuvènt măcar, ean să-mi viă cineva să-și ia bani de glóbă, acela sciu că va afla ce gust are vătrarul, i voi da una peste gură cu el, in cât mé va ține minte cât va trăi, méi pismașilor, méi mișeilor, aveți grije ca să fiți mai întăiu voi cum să cade ș'apoi vedeți de alții. Ce! voiți să fiți Domni de la sfat. Ce mai domni, care nu să folosesce de degetile lor de cât pentru a prinde de grabă unde este ceva de luat, și pentru a închide ochii!, unde sunt mituiți.

Lelea Turcóica avea plămâni buné, și avea încă destulă materie de ponos, așa dară ar fi urmat cu aceiaș iuțelă vorba ei, decă Blues n'ar fi ordonat dorobanților să ducă pe muieré la funogiú, ca să să hotărăscă acolo tréba. De la scaune merse la șatrele cu pâne, cornuri și covrigi; cercetară pãinile și jimblele, cel care să găsea cu ocaua mică plâtea un fiorin glóbă, care n'avea pâne destul de albă, era oprit de a mai cóce opt sèptămâni, care vindea pâne necóptă, o vedea in gurile recunoscãtorilor insoțitori ai judecãtorilor pieței, adică in gurile câinilor. Mai mulți inși primiră acéstă pedépsă; acum veniră însè la unul care avea peste tot coptură ce părea pré ușurică, luară cumpăna la mână și bucată de bucată să găsi in adevèr mai ușórá de cum ar fi trebuit să fiă. „Meștere Frângepară, étă că te găsesc pentru a treia órá cu ocaua mică,” dise Blues, „intăiaș dată te-am pedepsit luându-ți numai pâinea, a doua órá ai mai plătit încă un fiorin, acum însè nu mai scapi de loc.”

Meșterul să rugă cu umilință, jură că nu va mai face asemenea lucru, însè tóte in zadar; dorobanții îl luară in primire, un toboșar merse inainte, apoi urma cel vinovat, de ambele lături dorobanți, in urma lor mulțimea curiósă, care aflase indata ce avea să să petrécă.

„Are să inmóie pe un covrigar,” strigă in gura mare un băiat, care fugea lângă toboșar și din tóte părțile și respãntiile alergau băieții și să luau in urma delincuentului. Alaiul merse prin strada cãldãrarilor prin pórtã cetății la lacul care era dinaintea zidurilor cam p'acolo unde este astădi locul de exercițiu al soldaților. La malul acestui lac stetea un stîlp gros cu o bárnă țépănă in cumpănă. La acest stîlp alaiul să opri; doue funii grose care atèrnau de bárnă cum-penei să impletiră in jurul meșterului, apoi să intórse bárnă, așa încât atârna d'asupra apei, și in bătăia de tobă precum in strigătul mulțimei, meșterul vinovat fu eufundat in apă, dar numai odată, fiind timpul ceva rëcoros, apoi fu scos și liberat.

Intru aceia Blues urmase calea sa; la croitorî, cismari, ciubucari, pãlãrieri, lãcãtuși și curelari găsise tóte in bună regulă; numai un singur croitor își făcuse prãjina sa cea de vèndare mai lungă, cincî coți erau ertati, dar acéstă prãjină era de șése coți și in adevèr să găsiră cu o pãreche de pantaloni și cu un roc mai mult de cum era ertat de a vinde intr'o și

obiceiuită de târg; dar își lua pedepșa cuviincioasă dând un fiorin și un punt de cêră.

Trecând de la croitori la argșitori sê furișă un om mititel și gheboșat la el, îl trase de haină și dișe: „Domnule înțelepte, am să-ți spun o vorbă, decă veți merge la Hons Dusu, veți găsi între pielea de talpă, în lada cea mare spre drépta trei piei de bou fără corne, căci încă nu trăsese ađi diminéță clopotele, când era deja pe la piei, și sciî pré bine că nu este ertat nici unui meșter de a cumpêra piei până ce n'au tras clopotele, dar firesce, cine voiesce să cumpere piei ieftine, și nu caută decă lipsesc séu nu córnele, acela face bine decă cumpêră înainte de a sê fi tras clopotele. Mihai Pîră însă are ochi buni, de și este bătrên; — în sine însă dișe: Na prietine Hons pentru că mi-ai diș de ună-đi, ghiobîrcă; Pîră nu dă și nici nu latră, dar mușcă.“

Și în realitate sê găsiră la Dusu între pieile de talpă trei piei neargășite fără córne; meșterul trebui să dea un fiorin glóbă, și i sê luără pieile afară de aceia sê găsiră încă și trei piei réu lucrate, și aceste sê confiscară. La cojocarî nu era astăđi nici o prietină, dar mai marele călfilor anunța la meșter doi cojocarî, care făceau neguțătorie cu piei; numele lor să însemnă, căci fie-care din ei era dator a plăti pe an câte un fiorin la altarul sfântului protegător al cojocarilor, care nu era altul de cât archangelul Mihail; acum merse Blues mai departe când de o dată o cêrtă mare îl chiamă înspre șetrele postovarilor.

Aici era inghesuélă mare, așa încât abia putea să pătrundă omul și o voce sbierătoare striga: „Am tocmit de ce bucăți carașe (cel mai bun postav, pe care-l făceau boboarî) și acum voiesci să-mi dai între ele trei bucăți de postav mai prost; da că așa nu merge; mē duc la funogiũ; n'aș fi cređut nici odată că în Brașov să fiă asemenea înșelători. „Hoei, da ncređi, încă tot n'ați slobozit pe taurul vostru de pe coperișul bisericei, unde l'ați urcat, ca să mânce érbă?“ Risete sgomotóse printre ómenii dimprejur; cumpêrătorul era din Făgăraș, despre care era în svon acea batjocură. Dar el nu-și perdu cumpêtul, ci striga în gura mare, că nu va suferi, ca să fiă înșelat. Blues și cu cehmeșterul veniră acolo, cauza sê trase în cercetare, și sê găsi, că Făgărășeanul avea în adevêr dreptate. Meșterul fu silit a lua postavul prost înapoi și a da altul din cel bun în loc și încă doi punți de cêră glóbă.

Așa merse supraveghiara pieței cursul séu cel ordinar, când sê născu de odată un sgomot mare în mijlocul pieței.

„Vin, vin!“ strigau din tóte părțile, și lumea alerga cătră strada monastirei, apucând pe ea în jos, și eșind prin pórta orașului, așteptară dinaintea zidurilor venirea celor anunsați.

XIII.

Județul Weiss îndată după plecarea solilor lui Bathory trimisese în România, ca să cêră de la Șerban

Vodă ajutor în contra lui Bathory. Acesta firește sê profită cu cea mai mare plăcere de acêstă ocaziune, pentru a-și resbuna asupra voevodului Transilvaniei, care i făcuse mult réu, și care era cauza, că perduse pe fiă-sa Rucsandra în mod atât de trist.

Nimen nu sê potrivea mai bine pentru conducerea cetei destinate de Șerban ca ajutore lui Weiss în contra lui Bathory, de cât Mihú, care încă nu-și uitase de perderea cea durerosă, și care sê ruga în fie-care diminéță la Dumneđeu, ca să-l invrednicéscă să stea o dată față în față cu Ungurul, cu acel răpitor și ucigător de fete.

Nu era mare óstea ce putu trimite Șerban lui Weiss, sê compunea numai din 800 de flecăi, dar tot ómenî aleși, unul ca unul și cu Mihú în frunte.

Acêstă cêtă de Români era a cărei sosire sê anunțase Brașovenilor în acea đi de Vineri.

„Lele Trino,“ dișe una dintre muierile, care sê așeđase dinaintea zidurilor orașului, ca să vedă intrarea Românilor, „nu-i semn bun, că Româniî sosesc tocmai în o đi de vineri.“

„Taci, și nu mai cobi!“ i respunse un bărbat, care sta în apropierea ei.

„Că dór nu-s o buhă, ca să-mi đici tu mie, că cobesc“ dișe cu necaz batrêna.

„Tăcere“ strigă o voce, „n'auđiți resunêtul buciurilor românesci, étă coala vine deja alergând dorobanțul, ca să vestéscă sosirea aliaților nostri.“

„Vin, vin,“ strigă din nou lumea.

Și în adevêr dinspre suburbiul numit astăđi „Blumena“ pe la cotitura unde stă acum casa numită la sóre sê vedu o cêtă de călăreți.

Acestia nu erau încă Româniî, ci județul Weiss, care mersese cu căți-va membrii ai senatului și cu unii dintre cehmeșteri până pe la Dârstele de ađi întrú întêmpinarea lui Mihú și a cetei sale.

După ce sê salutaseră reciproc, județul Weiss pornise înainte ca să fie de față la intrarea Românilor în oraș, dar nici acestia nu erau departe.

Populațiunea aclamă pe iubitul séu județ, care sosind dinaintea porți orașului sê opri așteptând cu ai sêi venirea Românilor.

Acestia nu întârziară mult. În fruntea lor venea Mihú, care de când nu l'am mai vedut se desvoltase în tóte privințele și devenise din un flăcău voios și plin de speranțe, un bărbat serios și unul dintre cei mai voinici ostași. Româniî nu pré arătau, căci portul lor nu era așa de fudul ca acela al Ungurilor, astfel populațiunea săséscă, așteptând-sê să vedă nișce ómenî îmbrăcați în haine cusute cu șireturi și cu fir, și vedând acum nișce bărbați în port modest, cu opinéi în picere, fură tare desilusionați și începură a-și bate joc de ei, dar numai în taină, căci pe fêță n'ar fi îndrăsnit, dar nu dóră pentru a nu strica prieteșugul cu Româniî ci fiindcă, aerul acelor ostași nu semăna nici decum a slăbiciune.

Și cu tóte astea Sașiî vedându-se în număr mai

mare, pôte totuș ar fi început a-și arăta disprețul lor către Români, decât prezența județului Weiss nu li-ar fi înfrânat viciul ereditar, adică sumeția față de alte némuri.

Județul Weiss pofți prin un semn pe Mihă, să stea lêngă el, lăsând ast-fel să defileze dinaintea lor trupa română, care intră în oraș și fu salașluită pe la diferitele gazde din cetate.

Weiss conduse pe Mihă în casele séle, fiind-că și-l alesese de óspe.

Românii sosiseră ceva pré de timpuriu, căci Brașovenii nu erau preparați încă pentru o luptă agresivă, și cât pentru apărarea orașului ar mai fi fost timp, căci după scirile sosite din Secuime, Bathory mai avea de-aface cu unii dintre magnați, dar mai cu sémă cu Bethlen Gabor pe care îl ura, fiind-că recunoscuse în el un caracter nobil și superior. De curênd se întêmplase la un ospet, ca Bathory voind să-și dea pe față părerea orî mai bine dis intențiunea sa, ceru să i se umple un pahar cu vin roșu pe care-l închină lui Bethlen. Adică vin roșu—sânge roșu. Bethlen însă chiâmând pe pãharnic i ordonă să-i umple și lui un pahar cu vin roșu. La acésta se infuriă Bathory, trase sabia sa, injură și strigă turbat: „nu cu vin roșu, ci cu sângele lui Bethlen voi vãpsi podinile.“ — Cei dinprejur voiră să domoléscă pe Vodă, dar pentru Bethlen era timpul suprem de a se retrage. Acum era la Deva și Bathory se încercă a-i întinde vr'o cursă.

Cu tóte astea județul Weiss scia, că nu va scăpa nici de cum de un atac din partea lui Bathory și zorea, ca sa-l prevină și să nu-l lase ca să vină pînă la mureș Brașovului ci să-l întêmpine în câmp liber, și Mihă era de acéstă părere, căci nu venise dór el în Ardeal pentru a sta în dărăptul zidurilor Brașovului, ci pentru a se măsura piept la piept cu dușmanul séu.

Brașovenii nu erau de părerea lui Weiss. Ei ar fi preferat, ca să stea sub scutul zidurilor și nici de cum a se lupta pe câmp liber cu Bathory. Inse Weiss sciu să-îi convârtéscă la părerea sa. În scurt timp isbuti a aduna chiar din Brașov. 3000 de ostași astfel avênd și șese tunuri, apoi pe Români, era convins, că va bate pe Bathory, mai cu sémă fiindcă avea de gând a-l surprinde pe neașteptate.

Județul ținea neîntrerupt ședințe în sala sfatului, cu senatorii și cu celmeșterii, care acum ca conducătorii cehurilor aveau rang de capitani. Multă bătaia de cap i făcea renitența unor sași nobilitați, care nu voiau o dată cu capul să priméscă în gazdă pe ostașii români și de prin satele impregurate.

„Drept cu doue fețe, stăpânire senorială pe pãmênt comitatens, da acolo este la locul séu, dar pe pãmêntul sãsesc trebuie să domnéscă egalitate civică. Inse concetățenii noștri, care au primit câte un petec de pãmênt prin comitat cred că pot stăpâni și face excepțiuni aici ca și acolo.“

La ultimele cuvinte ale județului, se smuci ușa de grabă care se deschise, dând intrare adjunctului funogiului, pe care l'am vêdut în funcțiunile sale prin têrg. Domnul Hans Blues se afla în o iritațiune neșpusă, d'abia mai resufla, față i era roșie ca racul.

„Pofim postul meu, prea înțelepte, am slujit destul orașului — căci lege, lege rămâne, și d'astea nu pot îndura eu — decât cine-va are o casă mare, și — — — aici se inecă vocea demnului Hons, iuțela cu care spulberase acele cuvinte i luase tótă resuflarea și cu tótă maiestria sa de vorbă, totuș trebui să se opréscă în raportul séu atât de lămurit, pentru a da plumânilor sale repausul cuviincios.

Județul Weiss, care scia cu cine are de a face, i dîse nerăbdătorului să se pună pe un scaun și-l provocă să resuflă mai întâiu, apoi să vorbéscă.

Prietinul nostru nu voi să asculte, ci să încercă din nou a vorbi cu glas ascuțit, dar nu isbuti a scóte nici o silabă înțeligibilă.

Acum se sculă Weiss, se puse dinaintea lui Blues și întrebă fórte serios: „nene Hons, arde în cetate?“

Hons ridică ochii uimit și dîse destul de apriat: „nu.“

„Orî a atacat Secuii orașul?“

Erăș după o paușă óreș care un „nu“ uimit.

„Așa dară, decât nu-i nici una nici alta, apoi în tot cazul avem timp ca să așteptăm, până îți vei fi venit în fire, pune-te dar frumușel în jos și, decât nu voiesci să mă supér, nu vorbi nici un cuvênt măcar, până nu te voi fi provocat.“

Vocea cea seriósă a județului, figura sa cea impunătoare, avură efectul dorit; Hons aruncă încă o privire jumătate uimită jumătate sficiósă, apoi se puse jos fără a mai sufla un singur cuvênt măcar.

De acéstă paușă ne vom profita pentru a-l examina mai de aprópe.

Era o persónă care se deosebia de alte persóne mai cu sémă prin aceia, că n'avea nimic deosebit în sine, nici în bine, nici în réu, nici în minte, nici în prostie, bună óră ca maioritatea sașilor, numai un lucru era mai remarcabil la dînsul, zelul séu de oficiu care se cumpănea inse pe de altă parte așa de bine cu necapacitatea sa, încât nu se conturba nici în acéstă privință nivelul lucrurilor de rênd.

Domnul Hons era ca de vr'o patruzeci de ani, figura sa cea mijlociă era investită în o haină cenușă cu nasturi de argint, ochii séi sticleau de vioiciune, dar acésta nu se potrivea cu expresiunea totală a fisionomiei sale, în care timbrul principal era acela al nelhotãrirei. Pêrul, mustățile și barba s'ar fi putut numi bine îngrijite, decât alterațiunea sa n'ar fi lăsat și aici urmele ei singulare și caracteristice. Adică vêrful cel drept al mustăților se ridicase în sus, pe când vêrful cel stâng se plecuse în jos; astfel mustățile erau portretul fidel al stăpênului lor; căci pe când aripa cea dréptă se pregătea ca lancia ridicată la atacul cel mai îndrãzneț, aripa cea stângă, făcuse deja

tóte pregătirile de retragere, centrul remase nedecis, înspre care parte să se plece, neactiv până atunci, până când va fi decis forța faptelor. Êtă-l dar pe Domnul Hons pregătit la tóte, întocmai cum sunt mai toți sasiu, chiar și in ziua de astăzi; de va merge bine, își ridică și pe al doilea vîrf al mustăților cu mână exercitată in sus, și plin de incredere pășea in lumea cea uimită; de se întorcea tréba spre reu, apoi se pleca de grabă și cea laltă aripă cu dor spre bărbia, și apoi să fi îndrăznit cineva a susține, că ar fi prevădūt, cu mai multă isteție, starea lucrurilor, de cât adjunctul funogiului.

Intru aceia amicul Hons își venise éráș in fire.

Județul i dete permisiunea de a vorbi și la moment se sculă începînd raportul său:

„Avem multă lume acum in orașul nostru și eu și cu Domnul funogiū avem destulă bătaia de cap pentru a procura la toți adăpost. Tóte casele comunale sunt pline, in mănăstire nu mai incape nimen, deci trebuie să mai punem din ostași streinși și prin casele ómenilor, căci in podul bătușilor au dus ómenii mărfurile lor, și arme, și bucate și alte asemenea lucruri. Așa dară, cine este cetățean și cine are case, trebuie să sufere sarcina obstéscă a orașului obstesc, și de ce dară voiesce el să fiă „nemeș ember“ in oraș, și cum a îndrăznit să mă numéscă pe mine orășean vorbăreț, și mi-a đis, să mă car afară din casa sa, căci décă nu mă va arunca din casă. Ei đeu, să îndur eu asemenea lucruri, pré înțeleptule. — Eu însă i-am đis să mérgă la iosagul său, și să poruncéscă acolo, aici însă trebuie să asculte. — El însă a đis, că va asculta pe dracul și a injurat de credeai că tună și-i furtună. — Eu însă apoi i-am đis să-i fiă rușine până in adêncul sufletului, și că voi face arătare la D-ta mult înțeleptule. „Dar fă arătare măcar la mósă-ta, de nu te vei duce inse acum, vei fi aruncat afară.“ — Și đeu, să sufer eu asemenea lucru, ca un cetățean jurat al orașului obștesc, nu ci — —“

Aici județul intrerupse pe vorbăreț. „Dar de cine vorbesci amice Blues, până acum in vorba D-tale cea lungă nu ai pomenit de nici un nume.“

„Apoi de, — este fălosul de George Bobel, el este chinul și necazul orașului, de câte ori se arată printre murii orașului, căci — —“

„Destul,“ strigă județul, „așa dară Bobel nu voiesce să priméscă din ostași in casele sale?“

„Așa este!“

„Fă bine, și trimite-mi un servitor.“ Blues alergă afară.

„Du-te la Bobel,“ đise acum județul cătră dorobanț, „și spune-i, că senatul orașului Brașov, îl cítědă, ca in timp de o oră, să compară dinaintea lui.“

După o oră, cra deja tare spre inserate, incepu o vicță animată imprejurul sfatului: Din tóte părțile se apropiau bărbați și intrau in edificiu; erau senatorii, și unii jurați care se adunau la ordinul județului pentru a se sfătui asupra afacerilor orașului. Și Mihu

fusese invitat, ca să ia și el parte ca ascultător la acéstă adunare. Acum când se făcuse cu totul intunec, sala cea mare din casa sfatului era plină cu cei chemați. Odaia de sfat era o sală mare pătrată cu mai multe ferestre de două lături. In frunte stetea o masă mare, acoperită cu postav verde, cu un crucifix mare de argint și cu doue sfeșnice tot de argint in care erau doue luminări de cêră, și anume in mijlocul mesei. Juri imprejurul mesei steteau scaunele senatorilor ér de-a lungul păreților, scaunele juraților. Deasupra ușei de intrare stetea o tablă mare, négră, pe care străluceau cu litere de aur cuvintele

Juste judicate filios hominum

Audi et alteram pars

adică: Judecați cu dreptate pe fii ómenilor, ascultă și partea cea laltă.

Sala își primea lumina dela trei policandre, a căror zare pătrundea in depărtare pe stradă afară, căci pe atunci iluminarea stradelor era încă un lucru cu totul necunoscut.

Cei adunați steteu prin sală împărțit in grupe, când deschise dorobanțul ușa prin care intră județul. După o scurtă salutare, acesta provocă pe cei prezenți să-și ocupe locurile lor. Pe scaunul din frunte se puse județul, apoi in jurul său funogiul și senatorii, ér jurații se puseră pe scaunele de lângă păreți.

După ce se aședaseră cu toți, incepu județul:

„Precauților și înțeleptilor Domni. V'am chemat astă-đi, pentru ca să ne sfātuim asupra trebuințelor orașului in aceste timpuri grele, apoi și aliatul nostru, conducătorul cetei de Români đoresce a ne face o propunere. Dar mai inainte de a asculta pe scumpul nostru amic, coconul Mihu, avem să sfirșim o altă pricină neplăcută și tristă. Concetățenul nostru George Bobel de Arapatak in trufia sa, nu voiesce a primi din ostași streinși in casele sale, acum unde necesitatea generală impune fie-cărui cetățén datora, ca să jertféscă pentru binele public. Din acéstă causă l'am citat inaintea sfatului, pentru ca să se reguleze indata acéstă pricină, căci un exemplu atât de réu, ar putea deveni fórte lesne isvorul unui réu mare.“

La acéstă împărțășire se născu un murmur desaprobător in sală, tocmai atunci intră dorobanțul anunțând că George Bobel stă dinaintea uși și cere intrare, de óre-ce ar fi fost citat dinaintea sfatului.

„Spune-i să intre,“ fu replica cea scurtă a județului. Dorobanțul se depărtă, și indata după acéstă se deschise ușa prin care intră, plecându-se tare, George Bobel.

XIV.

Pășind in sală se ridică oblu in sus și trimise o căutătură repede asupra adunării. Spre mirarea generală Bobel apăruse in costum de gală, dar ca și spre batjocură, nu era portul săsesesc de cetățén, ci costumul de gentilom unguresc, care sémăna fórte mult cu acela al Sașilor, dar totuș se deosebea destul de bine,

incât cei inițiați nu puteau fi nici un moment la îndoielă, cumcă Bobel avea intențiunea de a nu fi considerat ca cetățean săsesc, ci ca gentilom unguresc. Deja această împrejurare făcu asupra sfatului o impresiune rea, care se mări încă foarte tare prin discursul său:

„Am compărut,” dîse el, „dinaintea D-v., nu dóră pentru că m'ați chiebat, ci pentru a mă plînge, că m'ați citat dinaintea adunării D-v. prin un dorobanț, cu tóte că sciți pré bine, că un gentilom se póte cita numai dinaintea unui tribunal de gentilomi, și că trebuie citat după cuviință. Astfel am voit numai să vă anunț, că tribunalul unde mă veți căuta și mă veți găsi, de veți avea vr'o plîngere in contra mea, nu póte fi altul de cât forul voevodului.“

Cu aceste cuvinte Bobel făcu o plecăciune nonșalantă și voi să se depărteze.

Dar isbucni o furtună a celei mai mari indignațiuni, furiă și strigăte; mai mulți dintre bărbați săriseră in sus, pentru a se pune lui Bobel in cale.

„Suferi-vom ca să fim astfel injuriați in propria noastră casă de sfat de un cetățcan,” strigă unul; „nu, acésta nu se póte, prindeți-l și inchideți-l,” strigă altul.

Vedënd Bobel că voesc a-l opri de la eșire, se întórse cătră aceia, care steteau între el și între ușe, puse mâna pe mânerul armei sale și dîse: „Ce, dór voiți ca să-mi opriți calea Domnilor! Vă sfătuesc in bine, să vă lăsați de acest gând, căci acela care voiesce să opréscă pe George Bobel din calea sa, trebuie să fiă om cu cap și cu brațe sănătóse, voi insé, după cum ved, n'aveți de cât capetele vóstre de paie, și m'ar putea prea lesne veni pofta, ca să mă fac imblătitor, chiar de aș imblăti numai paie góle.“

Acésta nouă batjocură avu de rezultat, ca cei mai mulți dintre cei prezenți punënd și ei mâna pe mânerul armelor inaintau spre Bobel. Acesta infuriat până la gradul cel mai suprem, scóse arma din técă și ridică mâna spre a da, dar pe neașteptate i se smuci arma din mână.

Județul Weiss fusese acela, care intervenise in acest mod desarmând pe resvrătitor.

„Ședeți jos, Domnilor! strigă cătră jurați, „și nu uitați, că acela care trage arma in adunarea sfatului, este declarat de dușman al orașului. D-ta insé Bobele, pune-te pe acel scaun și ascultă la acea, ce avem să-ți dîcem. Chiar pentru cuvintele pe care le-ai rostit ai meritat pedépsa de mórte, care insé ți s'ar fi ertat in considerațiune a meritelor D-tale de până acum, dar trăgënd și arma aici in sala sfatului și încă in timpurile de față, declarând tot o dată că voiesci să fi considerat ca om al voevodului, ai meritat „róta.“

Bobel la aceste cuvinte își schimbă fața, deveni galben ca céra, apoi éráș roșu ca para focului. Voi să sară in sus, insé la un semn al județului fu apucat. Dorobanții intrară și-l legară.

După ce se făcu éráș puțină liniște incepu județul din nou:

„Bobele, in numele legei care îmi dá putere absolută sub asemenea împrejurări, ca cele de față, te osândesc la — mórte. Dar fiindcă, după cum este de obște cunoscut, ai fost până acum un fidel cetățean al acestui oraș, și fiindcă te tragi din o viță vechiă și binemeritată de cetățeni ai acestui oraș, in loc de a fi impletit pe róta și sdrumicat de călău, te grațiez, și permit, ca să fi dus afară la pierdări, unde te vor ucide slugile călăului, cu aruncături de petre.“

Bobel voi să relice, dar n'avu timp, căci indata fu luat și scos afară din sala de adunare.

Toți erau mulțămiiți de acésta sentință, numai Mihi, căruia un vecin i explicase cele petrecute, căci nu înțelegea limba săsescă era atât de uimit, in cât credea că visézá. Nu-și putea nici decum esplica acésta procedură grabnică, și acésta sentință ingrozitóre.

Pedépsa rótei! Nici nu scia bine ce va să dîcă acésta, ș'apoi grațierea de a fi omorît cu aruncături de pietre. Décă acésta se numia grațiă, apoi ce grozavă mórte trebuia să fiă cea de pe róta.

Așa era de alterat Mihi, in cât sosindu-i rëndul ca să-și facă propunerea, nici nu sciu dintru întâi, cum să incépă. Dar in fine se reculese și ținu următorul discurs, pe care-l traduse frasă de frasă un dragoman, pentru ca să fie înțeles de intréga adunare.

„Pré cinstit senat, jupânilor jurați și cinstită obștéscă adunare. Sciți, că eu am fost trimis din partea voevodului României cu opt sute de ostași, ca să vă dau ajutor in contra vrășmașului nostru Gavriil Bathory, decî ingăduiți-mă, ca să-mi dau și eu părerea aici in mijlocul Dv. despre cum ași gândi eu că ar fi mai bine, ca să ne intocmim lucrurile.

„Sciu că unii dintre Dv. ar voi ca să nu se întreprindă nimic in contra lui Bathory, ci să se apere numai orașul, decă va fi atacat de óstele lui. Acésta părere este foarte bună la cea dintâiă vedere, căci in adevér, cu greu ar putea Bathory cuprinde orașul Dv., insé decă va pustii tóte satele dimprejur, decă va sta mai multe luni, ba și un an dinaintea porților, apoi ce se va alege de locuitorii orașului, ba chiar de ostași. Eu unul in asemenea împrejurări nici n'aș putea sta aici, căci in loc de a vă folosi, numai v'aș strica, grăbind cu ai mei sfêșirea hranei. D'aceia ar fi părerea mea, că pe lângă armia de 3000 ostași ce s'a adunat până acum, să mai luați și din locuitorii români dimprejur și din Scheiu și cu ostașii mei impreună . . .

Mihi nu putu să-și urmeze vorba, căci dabia talmăcise dragomanul ultimul pasagiu din cuvântarea sa, prin care propunea sașilor, ca să ia și pe români din Brașov și imprejur in ajutor, când se ridică de-o dată o furtună de indignațiune.

„Ean auđiți“ strigă celmeșterul Șenketer, unul dintre cei mai îndărjiți, „ean auđiți ce ocară, să punem pe blechi (vlachi) într'un rënd cu noi, atunci mai bine ne inchinăm lui Bathori.“

„Deu asta-i gólă batjocură,“ sbierâ altul, „o adevărată ocară, să cređă cineva, că am ajuns la așa mare nevoie, ca să alergăm la ajutorul slugilor și iobagilor noștri.“

„Nu se pôte, nu se pôte! Nicî un cuvânt mai departe, să tacă nemernicul!“

Aste și alte strigări resunau din tóte părțile.

Mihu de și nu înțelegea ce diceau acești ómeni, vĕdu că nu li-au plăcut ceia ce spusese el, însă nu scia, că acéstă furtună se născuse, fiind-că vorbise de frații sĕi români din Brașov, ca de niște semenî ai sașilor.

Județul Weiss temĕndu-sĕ, ca nu cum-va să se afle vătămât Mihu de acéstă straniă întĕmpinare a cuvintelor sale, se sculă și provocă prin un gest imperios pe cei care strigau, la tăcere, apoi incepu să vorbĕscă.

„Nu este cuviincios, ca să vĕ purtați astfel față cu un om, care vorbesce după cum îl taie capul, care însă voiesce numai binele nostru.“ Lăsați-l să-și isprăvĕscă vorba, ș'apoi ne vom sfătui noi între noi, dar nu-l intrerupeți, și încă în acéstă manieră cu totul nepotrivită.“

Apoi întorcĕndu-sĕ spre Mihu, îl pofți să urmeze.

„Astfel cu un număr sporit de ostași“ ġise el, „vom eși afară din cetate și ne vom așĕda în vr'un sat invecinat, la vr'o respântiă întărind pozițiunile nóstre prin șanțuri, garduri și alte asemenea. De acolo vom putea păzi orașul, vom putea avea grije de alimentațiunea sa și a nóstră, și vom putea să facem eșiri, să întreprindem lupta pe câmp deschis, și în cazul cel mai rĕu vom putea să ne retragem în cetate. Asta-i părerea mea.“

După ce termină Mihu, județul Weiss făcu o mică plecăciune dinaintea lui și mulțămindu-i pentru sfatul sĕu cel bun, i spuse că nu mai este reținut prin nimic în mijlocul lor.

Mihu eși astfel din sala de sfat, cam nedumerit, căci nu scia cum să-și explice purtarea sașilor față cu el.

Precauții și înțelepți sași, la propunerea lui Weiss hotărîră, a nu primi nicî de cum și în nicî un punct sfatul lui Mihu, decî a nu se întări prin ajutorul românilor din Brașov, a nu ocupa nicî un sat dimprejur, ci a trimite spioni în calea lui Bathory, și aflând că se apropie de Brașov, să éasă cu rĕșboinicîi de cetățeni sași și cu ajutórele din România afară intru surprinderea óstei voevodului.

„Vĕ mulțămesc,“ cu aceste cuvinte incheiă județul Weiss adunarea, „vĕ mulțămesc pentru hotărîrea ce a-ți luat, ca este démnă de numele, de curagiul nostru neînfrânt!“

„Să trăiască județul nostru Mihail Weiss, și să ne conducă la ishândă și la slavă!“ cu acest strigăt de trufiă se risipiră membrii adunărei. —

A doua ġi nesocotitul și nĕfericitul de Bobel des de diminĕtă fu luat de dorobanții orașului, care-l con-

duseră cu armele trase, cu o mulțime de curioși, între care multe femei și tot atât de mulți copii, sub sunetul clopotului osĕndiților, din închisóre, pe strada mănăstirei în jos. După ce eși din cetate alaiul funebru apucă înspre acea parte, unde astăġi este țigănia, mergĕnd prin Blumena în jos eșiră pe câmp, ér de acolo apucară spre acel deal, care până mai de unăġi, era locul de perđare al Brașovului.

Acésta este o movilă care formĕdă un corn înspre șoseaua, ce duce spre țĕra Romănescă. Încă prin anii șése decî ai acestui secol, nisce stâlpi dărâmați de pétră zidită, arătau furcile orașului Brașov. Pe acele vremuri pe lângă furci mai era și róta cea redutabilă. Acésta era o róta mare de lemn, pe care se lega delincuentul cu fața în sus, apoi venia călăul și i sdrobea mai întăi un braț apoi celalalt, apoi un fluer de picior, apoi celalalt, ba i mai pișca cu nisce clesce inroșite în foc bucăți de carne viăă din trupul osĕnditului și i turna plumb topit în rană! Cu astfel de mijlóce susțineau sașii moralitatea, dreptul și civilizațiunea. — Dar Bobel după cum scim era grațiat la lapidare, adică nu avea să móră pe acea róta înfiorătoare, ci de loviturî de pétră.

În alte timpuri și un alt județ, de cât Weiss pôte l'ar fi grațiat cu totul, dar acesta nu-i putu erta amenințarea sa, ca sașii are să-l caute dinaintea voevodului, în contra căruia tocmai se pregăteau cu mâna armată, și temĕndu-sĕ de vr'o trădare, ba chiar de vr'o resvrătire, se folosise de dreptul ce li da legile și privilegiurile de pre atunci judeților săsesci, mai mult pentru a se feri de gentilomul săsesc, de cât pentru a-l pedepsi. Bobel resimțea acésta pré bine și d'aceia, cu tóte că-i părea rĕu de vorbele sale neprecugetate, care nu erau nicî decum adevărate sa credință, nicî nu se mai încercă de a induioșa pe a-prigul județ.

Cu un curagiu în adevĕr admirabil merse până la locul de osĕndă, ajuns acolo se puse la locul destinat, adică dinaintea unui părete de stânci, făcu semn călăilor să-și implinĕscă datoria lor.

Dar lucrul nu mergea așa de grabă. Sașii erau ómeni regulați și tacticoși, trebuiau să-și facă mai întăi tóte formele.

Hans Blues ca adjunct al funogiului, n'avea numai datoria că să miróse carnea tăiată de măcelari, ci trebuia să asiste și la asemenea execuțiuni, ca reprezentant al senatului Brașovean.

El dară ceti mai întăi cu voce pătrundătoare sentința ce se redactase în cea mai mare grabă, apoi rupĕnd un bețișor în două ġise cătră călău, își predau pe osĕndit, ca să indeplinesci în contra lui osĕnda, ce a găsit cu cale a pronunța în contra lui pré înțeleptul nostru județ.

Acum călăii armĕndu-sĕ cu pietrii incepură a arunca în Bobel. Spre fericire acesta fu nimerit chiar de prima pétră care-l atinse, drept în tĕmple astfel încât căġu îndată fără simțiri în jos, expirănd apoi

sub cele lalte lovituri de petre, care-l ingropară la cele din urmă cu totul.

Nu scim, decât fostul loc de perđare este din natură așa de petros, séu decât au devenit așa din multele execuțiuni de acest fel, dar este fapt, că vegetațiunea nu voiesce să progreseze acolo din pricina petrișului, cu care este acolo acoperit solul.

Nu ne-am oprit pré mult la amenunturile acestei proceduri pre cât de gróznice tot atât de scârbóse, și decât am menționat chiar atât despre ea, apoi am făcut-o numai pentru a presenta lectorilor un chip cât se póte mai fidel despre cultura atât de slăvită a fraților noștri sași.

XV.

Mihu, după cum v'am spus prin trecăt, ședea in casele județului Michail Weiss. Până acum fusese ocupat cu aședarea ostașilor săi, cu sfătuirile ce urmară după aceia in privința planului de resbel, acum însă se făcu o paușă in activitatea sa.

Scenele, la care asistase in adunarea de la sfat i recise fórt tare zelul și increderea intr'o isbëndă sigură.

„Cu astfel de ómenī, Dómnē Dumneđeule,“ își dicea el, „cu astfel de ómenī, orbiți de patima cea mai mârșavă, orbiți de iubirea de sine insuș, să invingem noi, asupra unui om, incercat in multe lupte crâncene. Mi-e témă să nu pățim cumva vr'o rușine, și decât nu m'ar reține o simțire straniă, o simțire pe care nu-s in stare de a mi-o tâlcui, o simțire care, nu sciu cum și ce fel, îmi reamintesce necurmat pe scumpa, pe pierduta mea Ruxandră, ași căuta de grabă vr'un prilej de pricină, și m'ași întórce cu ai mei a casă. — Ah scumpul meu odor, de ce te-am perdut.“

Mihu se cufundă in gânduri duióse, și pentru a scăpa de ele plecă să véđă orașul mai cu de-amenuntul. Sē duse întâi in aceea parte, care era afară din cetate, numită schei și locuită de români.

Pe acele timpuri cetatea, adică partea interioră a orașului era separată jur imprejur de suburbii, parte prin ziduri, parte prin șanțuri și alte întărituri, astfel încât pentru a eși din oraș, trebuia să eși prin vr'una din cele trei porți, care existau pe atunci.

Mihu apucă spre pórtă din sud-vest, care scotea in schei. Acéstă pórtă se numea cea românescă séu pórtă Catarinei. Ea stă încă și in ziua de astăzi, fără de a fi întrebuințată căci in anul 1827 când se zidi pórtă din ulița scheilor, se astupă pórtă cea vechiă de óre-ce să zidise in anul 1820 încă o pórtă spre schei și adică aceea din târgul cailor, care n'a stat, mult timp, fiind dărîmată in anul 1875. Pórtă românescă avea patru străji, căci sași se fereau tare de români. Ajungënd Mihu acolo, trebui să implinescă formalitățile de eșire, altmítré cu greu ar fi putut reintra éráș in oraș. Dabia trecuse prin pórtă, resimți o ușurare, un bine care-l încânta, căci aici adia un aer curat, aerul vivificător al munților, neinfestat prin

murdăria cetățenilor. Pe acele vremuri, trebuie să sciți că orașul se curătea numai de vr'o câteva ori, adică decât dicem orașul spunem pré mult, căci curățirea se mărginea numai la piața cea mare. Trecuse patruzeci și mai bine de ani de când se curățise intréga cetate și adică la inceputul lui Noemvrie din anul 1571 funogiul orașului Petrus Hirscher pusese de se curățiră tóte stradele. Atunci lucrară ca vr'o 40 de muncitori patru zile și se scóse 584 care cu patru cai și 277 care cu doi cai de gunoi, ér restul fu spălat cu apa de prin canaluri. Așa dară ne putem face o mică inchipuire despre mirosul de prin cetate.

Aici dinaintea porții, se întindea mai întâiu o livade mare, cu érbă verde, căci sași nu permisera românilor, ca să se apropie cu locuințele lor pré tare de cetate. Casele din scheiu incepeau cam de la așa numitul „prund“ in sus. Dar locuințele românilor de pe atunci nici nu se puteau numi case, căci erau numai nisce colibe de lemn. Biserica de la St. Nicolae, la care ajunsese acum Mihu era deja de pétră, căci încă in anul 1495, cinstitul magistrat al orașului Brașov in mare mila sa permisese românilor, ca in locul bisericii celei de lemn, ce se ridicase cu o sută și mai bine de ani mai nainte, adică la anul 1392, să facă biserică de pétră la care le dete ajutor voevodul României Neagoe Basaraba.

Mihu obținu intrare in aceea biserică și nu fu puțin mirat de icónele și de mulțimea de cărți in limba română și sêrbescă, ce găsi acolo. Dar cât pentru alte lucruri, afară de pozițiunea cea admirabilă și de grădinile cu pomii roditori, n'avu deu ce să véđă, căci scheiul pe atunci sémăna mai mult a un sat și încă cam pustiu, care se întindea printre văgăunile munților in sus. Casele numai prin prejurul bisericii steteau mai dese, in colo erau fórt rare, ici colea câte una.

Ceia ce auđia Mihu din gura locuitorilor, nu pré îl insuflețea cu vr'o dragoste cătră sași, căci acestia erau mari asupritori ai românilor, îi tratau ca pe niște clăcași ai lor și nu le permitea de cât simpla trecere, ori apoi serviciu injositoare prin cetate. De ar fi fost românul cât de bogat, nu putea să-și dea copilul la nici o invățatură pe la sași, și nu-i era permis a-și cumpera vr'o proprietate prin cetate.

Mihu dar in loc de a-și ușura inima prin acéstă preumblare numai și-o ingreună mai tare, umplëndu-se de o mare silă in contra sașilor. Dar cu cât făcea cunoscință mai de aprópe a Brașovului, cu atât aceea presimțire neexplicată de o fericire rezervată lui din partea destinului prin aceste locuri, devenea tot mai tare in sufletul său. Óre numai pozițiunea cea minunată a Brașovului să fi fost cauza acestei simțiri a lui Mihu.

Da, de bună sémă, las' că Brașovul este situat intr'un adevérat picior de raiu, dar delurile și munții de prin prejur i amintea lui Mihu cu multă vioiciune schitul Lespedile unde descoperise el odiniórá pe scumpa sa Ruxandra.

Să întor-se din schei éráş in cetate. Judeţul Weiss auđénd de preumblarea sa, sė miră fórte că-şl ale-sese tocmai partea cea mai neinteresantă a oraşului pentru prima sa excursiune şi-l duse după mėsă, ca să-i arete minunile Braşovului.

O luară pe strada mănăstirei in jos. Nu departe de casele judeţului spre mâna stângă, acolo unde sė află acum casele între strada poştei şi strada franciscanilor sė ridică monăstirea de maice închinată sântei Clarise, pe acésta judeţul Weiss numai o arătă lui Mi-hu, dar nu intrară in ea, cu tóte că acest din urmă ar fi dorit pré mult sė védă pe maicele, căci era cuprins ca de o ideiă fixă, de o nebunie, care din ce mergea să incuiba tot mai tare in creeri sėi: Mi-hu spera că cerul va face o minune şi îi va reda pe Rucsandra.

Să înţelege, că acésta speranţă nebună o păstra cu cea mai mare taină in sine. Cui să o fi şi spus-o;? cu Weiss nu vorbise până acum, de cât numai despre planuri de rėsboiu, ér cu alţi ómeni nu comunica de cât numai in oficiu.

Aşa dar merseră mai departe sosind la pórtă oraşului, care ducea spre Braşovul cel vechiu. Acésta pórtă atunci nu era in forma ei de astăđi, ci avea un gang lung îngust şi atât de întunecos, încât chiar şi điuva trebuia sė arđă o lampă. Pe pórtă cu faţa spre Braşovechiu stetea statua cea de pétră a împé-ratului Sigismund cu corónă, sceptru şi cu mărul imperiului. Avea mai multe turnuri. Pe cel interior era un orologiu făcut cu cheltuelile judeţului Weiss.

Eşind prin pórtă apucară spre colina care sė numesce astăđi de cătră români: „strajă.“ Acolo stetea un castel, care după cum spuse judeţul Weiss óspelui sėu fusese ridicat in anul 1553 din zid de pétră de cătră generalul împărátesc contele de Arco, un subcomandant al generalului Castaldo spre apăra-rea Braşovului in contra voevodului moldovan Petru. Acolo in castel arată judeţul Weiss lui Mi-hu cele şese turnuri, din care patru le dăruise chiar Bathori oraşului Braşov, pe timpul când era încă prieten cu Weiss.

„Acum,“ đise judeţul, „darul ne va fi in ajutor, ca să arătăm dăruitorului, că scim să ne folosim de el.“

„Veđi cum este sórtea,“ replică Mi-hu, „adese-orl te face, ca să uiţi de tóte şi să te întorci cu duşmă-niă cătră aceia, de care erai legat cu legături de prietinie. Îmi aduc şi eu prea bine aminte că am dat mână de ajutor lui Şerban Vodă, intru prigonirea lui Bathory, tocmai atunci, când acest principe pusese chiar pe tatăl meu pe scaunul domnesc al României.“

„D-ta eşti fiul lui Mihnea-Vodă? nu sė póte!“ exclamă judeţul Weiss plin de uimire.

„Da, sunt fiul sėu,“ afirmă Mi-hu.

„Şi D-ta ai dat mâna cu duşmanul părintelui D-tale, in contra lui Bathory, care l'a sprijinit? Cum sė póte un asemenea lucru?“ întrebă Weiss cu frun-tea inorată.

„Jupâne judeţ!“ oftă Mi-hu, „ce ţi-ar folosi, decă ţi-aş spune ce m'a indemnă la acésta purtare in ade-văr stranie.“

„Ce ţi-ar folosi?“ replică Weiss serbătoresce, „ţi-ar folosi fórte mult, şi pe mine m'ar linişti in-tru câtva, căci đeu! poţi D-ta să aştepti de la mine, ca să am incredere in fiul prietinelui lui Bathory?“

„Decă Şerban Vodă a avut incredere, apoi nu sciu de ce să n'aibi şi D-ta?“

„Asta-i drept, însă totuş mie nu-mi este destul?“

„Te mulţămescl cu atât decă-ţi spun, că Şerban a avut o fiică, pe care am iubit, şi pe care mi-a ră-pit-o Bathory.“

Judeţul Weiss la acésta descoperire neaşteptată schimbă faţa, şi sė întor-se repede pentru a ascunde dinaintea lui Mi-hu alteraţiunea sa, prefăcându-sė, că ar fi apucat de o tuse subită.

După câtva timp sė întor-se şi đise:

„Da, sunt mulţămit cu acest răspuns, căci îmi explică totul.“

Mi-hu, care nu sė aşteptase la o înţelegere atât de repedă din partea lui Weiss, ar fi voit să-şl verse acum inima, védénd, că şi acest bărbat, care i sė păruse până acum sălbatic şi crunt de inimă, a cu-noscut cândva puterea amorului. Dar judeţul întor-se iute vorba şi i spuse, că cele lalte două tunuri află-tóre in castel, ar fi fost date in zălog numai cu un an mai nainte de cătră Sigismund Forgaci, astfel ca Braşovenii sė puteau lupta cu tunuri unguresci in contra Ungurilor.

Mi-hu védénd că Weiss arată atâta rēcélă faţa cu păsurile sale personale, nici nu mai încercă de a re-veni la vorba ce începuse despre el şi ascultă tăcut, dar cu puţină atenţiune la Weiss, care i spunea multe, ca şi când ar fi voit să ştergă cu totul din memoria sa, cele ce auđise din gura lui Mi-hu, cu privire la fiica lui Şerban Vodă.

Straniu lucru. Ce interes să fi avut óre sasul pentru acea fėtă, pe care după cum scim, o injun-ghiase călăreţul ungur, tocmai atunci când ar fi fost să fiă dată in scutul lui. Óre s'o fi védut-o el atunci, şi suvenirul acelei privelisce nefericite, să-i fi fost atât de neplăcut, in cât sė silea astfel, de a-l depărta din memoria sa?

Étă nisce întrebări la care nu suntem in stare de a da acum un răspuns precis.

Weiss conduse pe Mi-hu eşind din castel in jurul şanţului săpat numai cu un an înainte şi oprindu-se pe partea despre apus a dealului, arătă cu mâna şi explică astfel:

„Veđi coela dinaintea nóstră acea biserică, care stă dincolo de curmătura acestui deal, pe colina ceia este biserică sėu capela a préfericitului Sân-Martin, zidită de judeţul Luca Hirşer pe la anul 1200. Din-colea acea biserică la capul Braşovechiului, coela de-partă este biserică Sântului Bartolomeiu, care nu este aşa de vechiă ca acésta a lui Sân-Martin, care insė

odinióră a fost biserica de frunte a Braşovului, căci acéstă fu mai întâi un sat care stetea acolo unde este acum Braşovul veshiū şi se întindea spre munţi până colea la acele doue porţi ce se vèd cam pe la mijlocul stradei principale din Braşovechi, ér spre câmpia până la riul Ghimbav. Êtă colea acele case cu doue caturî faţă cu biserica sfântului Martin au fost statul oraşului celui vechiū. Biserica Sfântului Bartolomeiu odinióră stetea chiar in mijlocul oraşului, colea pe dealul de la „Spreng.“ In dosul bisericeii Sântului Bartolomeiu era odinióră un castel, care inşè fu dărimat la anul 1421 de cătră sultanul Amurath. Acest sultan a dus in robie intregul magistrat al oraşului şi anume pe Nicolae Wyroch, judeţ, Stefan Fulen, funogiu, Ioan Renel, Caspar Wynrich, Valentin Gotwart, Petru Herzog, Nicolae Flecker, Toma Şan, Ioan Rupert, Petru Conrad şi alţii, in sfêrşit pe toţi senatorii.“

Weiss voia să mai spună despre diferite întemplări din vechime, dar Mihi il rugă să-i arete acum ceva şi de cea laltă parte a oraşului, voind a curma cât mai curènd acéstă intrevorbire, care, in dispoziţiunea sa de acum nu-i presenta de cât un interes fôrte slab.

Judeţul era in voit cu acéstă cu atât mai vêtos, fiind-că şi el părea turmentat de alte gânduri. Intorcându-se deci, apucară drumul spre oraş şi coborènd dealul Weiss i spuse lui Mihi.

„Colea pe Têmpa a stat odinióră castelul numit Brasovia, zidit de cavalerii germani. Era făcut in forma unui D latinesc şi fôrte spaţios. Acolo in acel castel a adăpostit Mircea Domnul României la anul 1397 inainte de a incepe resboiul in contra Turcilor pe soţiă sa şi pe copii săi. In anul 1421 când cu sultanul Amurath, locuitorii Braşovului fugiră in acel castel.“

Acum ajunseră amèndoi in jos şi de ôre-ce fiecare din ei, era ocupat cu gândurile sale, nu mai vorbiră mai nici un cuvènt. In stradă se întâlniră cu funogiul oraşului şi cu doi Domni de la magistrat, pe care îi pofti Weiss la dènsul, ca să facă un mic joc de coţcă. Pe acele vremuri saşii jucau tare in coţcă. Cei invitaţi primiră cu multă plăcere ér Mihi, nesciind cu ce să-şi petrecă să duse şi el şi luă parte la acel joc.

Bărbaţii se aşedară imprejurul unei mese mari, care stetea in mijlocul odăii, pe mèsă erau două pahare de tinichea suptire de argint şi doue coţce.

Jocul incepu şi jucătorii se adènciră peste puţin in fazele lui, cu tôte că misa nu era de cât o para rea. Norocul era când de partea unuia când de a altuia, numai judeţului Weiss remase favorabil fără clintire, şi tot atât de nefavorabil lui Mihi. In mai multe rënduri se aruncase acelaş număr şi cassa prin urmare devenise mare.

Unul dintre senatori aruncă acum 8, celălalt 6, acum veni rëndul la judeţ care aruncă 10.

„Baniî sunt ai mei,“ şise acesta, dar cu un ton

fôrte straniu, din care resuna mai multă neplăcere de cât bucurie.

„Nici o indoielă,“ afirmă Mihi luând paharul, „căci norocul este in partea D-tale.“

„Noroc in joc şi nefericire in dragoste!“ response Weiss, dar dabia pronunţase aceste cuvinte, care se vede tréba, i scăpase fără voia sa, când se făcu cu totul serios.

„Hei, de ar fi dréptă acéstă şicală,“ şise acum Mihi, „ar fi trebuit să câştig necontentit, căci mai mare nefericire de cât mine n'a putut avea nimen in dragoste.“

Şi ca şi când sôrtea ar fi voit să confirme afirmaţiunea lui, aruncă 12 ochi, şi el fu câştigătorul.

Faţa lui Weiss se insenină. Ôre să fi fost vr'o tainică legătură in sufletul acestui om cu sôrtea lui Mihi şi ôre să fi pus el vr'un temei pe acéstă manifestaţiune a întemplărei. Să fi cređut el ôre in adeverul acelor vorbe pe care le pronunţase acum intr'un moment nepriveghiat? Şi decă credea in ce relaţiune stetea acéstă cu câştigul lui Mihi, care părea a invesele atât de mult pe judeţul săsesc.

Nici nu se încercă de a-şi ascunde bucuria sa ci din contră şise:

„Îmi pare fôrte bine, că norocul s'a intors la cele din urmă spre scumpul meu ôspe, dându-i cu prisos inapoi, ceia ce perduse până acum.“

„Deu ar fi vreme, ca să se întorcă norocul spre mine,“ şise Mihi cu jale, „inşè ar fi o nebuniă să cred, că-mi va reda când-va, ceia ce mi-a fost luat.“

Judeţul Weiss, cu tôte că ceilalţi ar fi voit să mai facă vr'o doue ture de joc, se sculă acum şi pofti pe ôspeţii săi la mèsă, care se intinsese in odaia cea alăturată. Părea că voeşte să abată de-o-dată conversaţiunea de pe acea cale, pe care s'apucase să o ducă Mihi.

XVI.

A doua şi era așa numita economiă chiar in vecinătatea stradei monăstirei unde erau casele judeţului Weis. Economiă se numia o adunare a vecinilor, in casele tatălui de vecini, care era dator a face cel puţin o dată pe an o asemenea adunare şi anume când depunea contul vecinătăţii. Dar de ôre-ce vecinii se ospătau bine şi avènd tot o dată deplină incredere in capul vecinătăţii, socotelile erau tractate ca lucru lateral şi se absolvau de grabă, apoi incepea ospătarea.

Judeţul Weiss nu putea lipsi de la acéstă „economie.“ Fîind silit a merge acolo, pofti şi pe Mihi cu sine, cu tôte că acesta ar fi preferat să rămână singur cu gândurile sale. Dar părea ca şi când Weiss, de când i spusesese Mihi de dragostea sa cea perdută, ar stărui necontentit, ca să nu lase cumva pe ôspele său singur a casa. Îl pândea necontentit şi de câte ori eşa se uita după el, ca să vèdă, decă nu apucă cumva spre fundul curţii, unde erau acele încăperi

despre care am menționat deja pe la începutul narațiunii noastre.

Weiss făcu ce făcu și duse pe Mihu cu sine la tatăl de vecin Piter Deker. Acesta ședea numai cu vr'o câteva case mai jos de casele lui Weiss. La intrarea lor cea mai mare parte a oșpeților, ca la vr'o cincî-deci de persoane, erau adunate. În odaia dinainte erau mesele întinse, în odăile laterale ședeau vecinii la diferite petreceri. Unii jucau în coțcă, alții erau cufundați în jocul de damă, alții éráși steteau împrejurul unei mese, lungi, pe care erau aședate noue popice. Imprejurul mesei care era rotundită la unul din capetele ei, să trăgea o scobitură acoperită, prin acéstă scobitură să impingea cu un băț lung un glonț de metal, care să rostogolea prin scobitură imprejurul mesei. Eșind afară la capătul celalalt mergea spre popici din care resturna, după dibăcia jucătorului un număr mai mic séu mai mare. Cei dimprejurul mesei își petreceau cu prinsoři, care aveau de obiect succesul jocului. Intrarea lui Weiss conturbă jocurile pentru câtva timp, toți îl sălutară într'o manieră, ce manifesta indetul dragostea și stima de care să bucura din partea cetățenilor.

„Nu vă intrerupeți în jocurile vóstre, iubiților vecini. Și eu îmi voi căuta vr'o petrecere. Bună séră Dekere, étă țî-am adus un óspe, ca să asiste și el la „economia“ nóstră și să vedă în ce mod va fi primit în vecinătate, noul vecin.

„Óspeții pe care mi-ți aduce pré înteleptiunea ta, îmi sunt tot dea-una bine veniți,” țise Deker plecându-sé.

„Tóte noué, tóte noué,” să auđi deo-dată de la mésa cu popici, „Matei Tarapana a nimerit tóte noué.”

„Incóce cu căștigul,” strigă Tarapana, „asta-mi prinde bine.”

„Cum să nu,” strigă o voce răgușită și un om mic cu o față ochieșă-roșie, cu ochii eșiți tare din cap puse mâna pe tavă, în care erau bani. „Cum să nu, Tarapana a isbit mésa cu genunchiul, el și afară de acésta este destul de tare pentru a sgudui chiar prin singura lovire a glonțului întréga méasă; Lesne restórnă el așa tóte noué, mai ales decă impinge încă și cu piciorul, dar nu să prinde, trebuie să mai dea încă odată.”

„Ean ce mai spui Țimentarule,” țise Tarapana, „ce cređi că și aici merge ca la țimentatul têu, unde nu-ți pasă mult de un carat séu doui. Sunt destui ómeni de față, care au privit. Aici nu să póte—“ la aceste cuvinte făcu semnul, ca și când ar lăsa să pice ceva din mâni sub méasă!

„Ho, cređi că poți face și aici ca la tăierea fiorinilor de aur; pe care le pilești cum poți, dar din planul têu nu va eși nimic, căci nu voi suferi, ca să mi să fure bani din buzunarul meu.”

„Dar cine fură mai mult din lada orașului, măi pizmirice; de când sunt n'am văđut un om așa de pricinaș; irtrébă pe vecinii d'aici, care au văđut toți cum am dat.”

„Pe asta nu dau nimic, ei au făcut toți prinsóre, eu insé am văđut cu ochii mei, cum ai isbit mésa.”

„Asta nu e tréba ta, ia-ți mâna de acolo ori te lovesc. — —“

„Tăcere!” strigă un bărbat bătrên cu o infățoșare venerabilă, era celalalt tată de vecin, Petru Șaser. „Nu vi-e rușine, ca să începeți gîlcévă în casele unui tată de vecin și în prezența Domnului județ. Care dintre voi,” să întórse cătră cei dinprejur, „nu a făcut prinsóre?”

Patru bărbați declarară că nu s'ar fi remășit.

„Ați văđut dátătura lui Tarapana?”

„Da.”

„Hei și, are dreptate Țimentarul séu ba?”

„Da, are dreptate, Tarapana a impins de méasă,” țise unul dintre bărbați.

„Nu recunosc mărturia ta Gavriile, tu ești incercător, el este țimentar și cióră la cióră nu-și scóte ochii,” strigă Tarapana.

„Dar voi trei, ce diceți voi?”

„Eu m'am uitat bine la joc,” țise un alt bărbat încă tînér, „dar n'am văđut să fi impins cu piciorul de méasă, a fost o lovitură tare, asta-i drept, d'aceia a și picat tóte noue, dar de méasă n'a isbit.”

„Și noi ne-am uitat și n'am văđut absolut nimic,” țiseră cei-lalți doui.

„Auđit-ai Țimentare,” exclamă Petru Șaser, „éráș te-ai apucat de gâlcévă fără nici o pricină, cum ești deprins de când te sciu. Vei plăti în lada vecinii 10 denari, ér D-ta amice incercătorile vei numéra pentru mărturia D-tale nedréptă 5 denari.”

Să vedea pré bine de pe fețele pedepsiților cumcă numai prezența județului îi reținea de la continuarea gâlceavei. Plătiră îndată amendele lor. Țimentarul să depártă insé îndată, borborosind cuvinte neînțelegibile și gesticulând tare cu mânilé.

Județul Weiss observă acésta. El urmărise din depártare acésta mică întémplare, care îl impresionase fórté réu, căci era un om fudul și să simți vătămat, că autoritatea sa nu fu respectată mai bine de acești ómeni, care nu să sfiiră a să certa în prezența sa. Văđénd acum și gesturile amenințátore cu care să depártă Țimentarul nu să mai putu reține și strigă în urma lui.

„Bagă de sémă nene, să nu țî să potoléscă artagul fără de veste.”

Țimentarul aruncă o privire infuriată asupra județului, dar nu țise nimic ci eși.

Afară insé pe stradă borborosi în sine:

„Ho, ho, nene județe, de ai scii tu, că am aflat pe cine ții închis de mulți ani în casele tale din fundul curții, nu m'ai amenința tocmai acum, unde țî-aș putea mai bine întóree amenințarea ta, băgându-te în gróze, țeu în gróze,” țise el cu apésare.

Și cu cât să gândea mai mult la cele întéplate cu atât mai tare i să scormonea fierea.

Cum își este omul!

Timenarul n'avea dreptate a se supăra pe nimeni, căci el începuse gâlceava, dar apoi chiar să dicem că putea să se supere, mânia sa ar fi trebuit să urmărească mai cu seamă pe Tarapana, adversarul său, ori apoi pe acei omeni, care mărturisiră în contra lui, ori apoi pe tatăl de vecin Șaser. Dar nu, avea pică și pe acestia, nu-i vorbă, însă pe județul Weiss să se concentrase acum totă ura sa.

Să jură a-și răsbuna grozav asupra lui, pentru acele puține cuvinte ce strigase în urma lui.

Dar acum să ne întorcem érași la tatăl de vecin Deker, care tocmai pofțise pe óspeții săi, să se așeze împrejurul mesei, ca să începă ospetul.

În capul mesei se aședară cei doi tați de vecini, aici ei erau cei dintâii cu totă prezența județului.

Pe mesă sticleau canele și pocalele de argint ale vecinătății, lângă tatăl de vecini stetea, pentru un us special așa numita móră.

Ușa se deschise și prin ea intrară una după alta ca la vr'o dece femei cu farfuri de lemn în mâni, pe care steteau fripturile mustóse în bucăți mari.

Dabia să puseseră farfuriile pe mesă când se sculară mesenii, ér preotul, care era și el la mesă spuse o mică rugăciune. Femeile întru aceea se opriseră cu mâinile împreunate. Acum luă tatăl de vecini cel mai în vîrstă cuvîntul și dișe.

„Cinstită vecinătate! De óre-ce s'a întemplat astfel că ne-am adunat astăzi în această respectabilă casă la o economie și petrecere omenóasă, să ne ospătam dară cu bună cuviință și în bună ordine cu ceia ce ni-au dăruit iubitele femei și goliți cu mine împreună päharele într'o bună venire.

Päharele se goliră, femeile se depărtară și ospetul se începu, în acea manieră tacticósă, care se póte constata până în ziua de astăzi la ospeturile țeranilor săsesci. Bucăturile respectabile de carne se clătiră cu cantități corespundétóre de vin și gazda casei nu se putea plânge că n'ar avea trecere vinurile sale.

După fripturi urmară copturile și acum începură toasturile, mai întâiu în bună regulă, ca un părău, care curge în liniște în albia sa, apoi tot mai furtunoase și mai neregulate, ca un rîu, care potopesc câmpiile dimprejur. Acum cređu județul Weiss, că va fi timp pentru a pune o stavilă elocinței debordátóre. Să sculă deci de pe scaunul său, apucă päharul, care stetea dinaintea sa, și se rugă de vecini, să-l insoțescă la femei, ca să le mulțămescă pentru mîncările cele gustóse. În o odaia laterală șeleau femeile, ospătându-se și ele, după ce servise pe bărbați.

Portul femeilor de prin acele timpuri era cu totul liferit de modele de astăzi. De óre-ce ne-am permis a descrie la alt loc portul bărbaților, să ne fie permis, pentru complectarea tabloului nostru, ca să descriem și veștmintele sərbătóresci ale femeilor din acele timpuri.

În cap purtau muierile pe atunci o cărpă albă, lăsând liber numai puțin pěr pe la tēmples și pe la urechi, cărpa era trasă pe frunte și d'asupra urechilor pusă în crețe, unde era prinsă cu nisce ace de argint cu gămăliă mare, ornate cu fel de fel de petre scumpe; înapoi cărpa atârna în jos și era bordată cu dantele scumpe; grumazul era împodobit cu un lanț de aur pus indoit, una din indoituri atērna aprópe până pe sên.

Trupul era investit cu o cămașe montantă, înainte ornată cu o placă de un óre care metal, nobil séu de rēnd, după starea femeii; peste cămașă purtau un laibéras colorat, de catifea séu de damast împodobit cu cusătură de fir, acest laibéras era incheiat sus prin o copciă de aur cu doue pafiale, apoi venia brēul de posomant cu pafiale de aur séu de argint și în fine rochia cea bogată de brocat séu de damast. Érau încălțate cu așa numiții papuci rotunđi, nisce botine cu carimbă increțiți, care acopereau piciorul, cam până la pulpi.

După ce intrase Weiss în fruntea bărbaților, închină mai întâi întru sănătatea găzdóei apoi întru aceea a celor lalte vecine amabile, care le preparase o mîncare atât de bună. Femeile se sculară de pe scaunele lor și găzdóia mulțami la rēndul ei pentru indulgența cu care Domniá vecini primiseră mîncările cele modeste, și Dumneđu să îndure, ca să le fiă de bine. În societate se afla și o femeia bătrenă însă țepănă, care arunca priviri vióe în jurul ei. Cătră acesta se adresă Weiss dicēnd.

„Bună séra jupénésă Catrino, ce ciorile, te faci tot mai tēneră în loc să îmbătrenesci, đeu m'aș prinde că D-ta vei fi cea dintâia, care vei cădea sub pedépsa ce s'a făcut de unăđi pentru muieri — sci D-ta, de care voiesc să vorbesc.

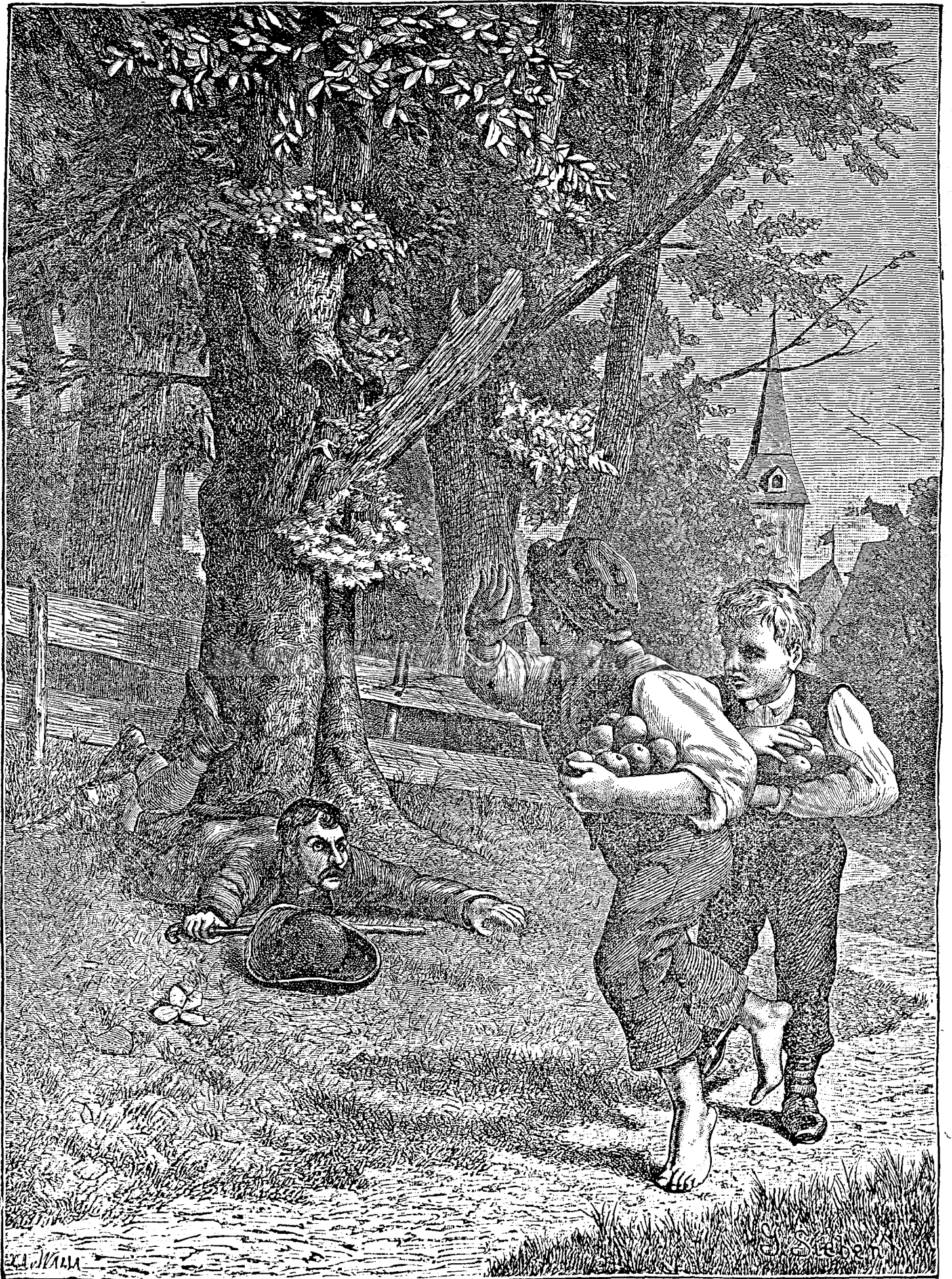
Toți riseră de aceste vorbe. Catrina însă respuse cu viociune: „Sciu pré bine că voiesci să đici de suta de galbeni ce trebuie să plătescă acea muieră bătrenă, care va lua de soț pe un bărbat tēner, dar Dumneđu să ferescă lada orașului să n'ajungă, ca să aibă lipsă de galbenii mei, căci đeu de la mine nu îi va lua.

Mai petrecură câtva timp cu femeile, apoi bărbații se întórseră éraș în odaia cea mare și se puseră pe locurile lor.

Județul spuse câteva cuvinte la urechia tatălui de vecin, celui mai în vîrstă, la care se sculă acesta.

„Este aici, cinstită vecinie, un bărbat cum se cade, care are voința, ca să între ca locuitor în vecinătatea noastră, este argintarul Ruos, îl vom primi dară, dupe cum este datina, ca pe un vecin onest. Pofțim celmeștere al argintarilor, ia móră și pune pe noul vecin ca să bea din ea porțiunea de primire.

Móra era un pähar de argint măricel cu un canal spre fund. Sub acest canal era un scoçoșor de móră cu o rótă de móră. Dēcă se deschidea canalul începea să curgă vinul din pähar-în scoc și invértea

róta, ér noul vecin era dator să bea la capétul sco-cului vinul care curgea in jos. Cehmeșterul arginta-rilor explică acésta lui Ruos și-l făcu atent, că pen-tru fie-care picătură de vin vèrsat are sè dea o glò-bă de o jumétate de denar. Apoi inchise canalul, umplu păharul și provocă pe Ruos să rostéscă cuvên-tul sèu de primire.

Ruos salută prin o cuvântare scurtă vecinia, sè rugă ca să fiă bine primit intr'ênsa, promise că va urma intru tóte ca un vecin de omenie și sfêși cu un vivat asupra vecinii din strada mănăstirei, apoi ridică scocul la gură. Cehmeșterul dete vinului dru-mul, róta inceptu să sè invêrtéscă și noul vecin beu cu îngrijire vinul curgător. Dar nici cehmeșterul nu rămase neactiv intru aceia, ci luă o cană, care stetea lêngă el și turnă mereu din ea in móră. Un óre

care timp bărbații sè uitau zimbînd unii la alții, căci vedeau câtă ostenélă avea Ruos, ca sè nu verse nici o picătură, dar inceptînd acum a inghiți mai cu greu, și se județul Weiss:

„Ai turnat acum destul, meștere, —“ acesta in-cetă cu turnatul, Ruos goli cu chin tot vinul din móră, dar totuș vèrsă opt picături, pentru care trebui să numere patru denari.

Astfel era primit sèrbătorește in vecinie, și acum făcu ocolul pe la mèsă, dând fie căruia mîna.

Cu acésta sè termină ospèțul.

Acum era să urmeze éraš jocurile. Weiss insè, pentru a nu da prilej lui Mihi, ca să constate óre care nerènduie-la la acéstă parte neoficială a petrecerei, scusându-se între patru ochi dinaintea gazdei, părăsi cu căpitanul român casele tatălui de vecin Deker.

(Va urma.)

Lumină și umbră sub drapel.

(După I. R. Zimmerman, trad. de I. P. Reteganul.)

(Continuare.)

Tóte aceste nu le vèduși și firesce nici nu potuși sci, cum ardea Clara de dorul, de sè putea furișa spre a ceti și săruta scumpa epistolioră.

Intocmai și Halm a luat o inghetată intr'un unghiu spre confirmarea intențiunei sale și mormăi indestulit:

„De ris, a-și face cineva gânduri rele! Mâne vor veni tóte in chiar. Ați e mai bine a nu face chiar nimic; de aceia hai in lăuntru sè vedem — insè nici o vorbă, nici o privire, nici un gest amoros. Ați sè fiu inimă de fier, blasat și cu totul neinduplicabil. Cu inima liniștită, conscie de domnirea preste sine-și, sè întórnă Halm cu pași așețați in sala de bal și sè postéză in o afundătură de feréstră spre a privi pe ju-cătorii cu »mine indestulitóre, și cu indiferentism.

Aci sta el ca olog și cu totul indiferent. El vede pe jucătóre căutându-și jucătorii, el vede, cum chiar cea mai bă-trênă din fetele generalului, cu tótă »desprețuirea bărbaților« sè indréptă cătră sburdalnicul Fritz — ca un uliu bătrên asupra unui pui de găină. El vede mai departe, cum nenorocitul sè supune și cum trapetéză prin sală. El cunósce cu infiorare, că aci e vorba de un vals de dame. Ce folosesce acum »inima de fier« și »aer blasat« contra liberei alegeri!

Chiar când voia Halm a sè reculege, spre a depărta gro-zavul periclu cu căți-va pași uriași, i sè inchiăgă sângele in vine și inchise ochii, căci i sta inainte Clara suriđend și di-cèndu-i voiósă: »mi-e permis a te roga?«

Confus de frică și admirare, Halm nu putu raspunde, și »jumétate se impingea el« și — in adevèr »nu sè mai vèdu, căci chiar la al cincelea pas călcă frumosul vestmènt al ju-cătórei sale și incurcându-se in el sè resturnă in marea ju-cătorilor. Unica lui mângăere e, că Clara, de altcum cu vest-mèntul sfèrticat totuși remasă drept in sus, și el surideea ferice, când acum suavul ingerăș — i intindea mîna să sè rēdice și-l roga de iertare.

Bunul Halm chiar sè bucură de căzătura sa.

»Hm! Te compătinesc« forăi grosul Olm, precând Halm era furișat deja in o cameră laterală.

„Cel mai mare blamagiū pentru un prim inceptut? intregi contele Scheinburg cu o privire îndreptată spre Fritz, care chiar cugeta la risul melancolic de la amézăđi antecedentă, când cu cetirea epistolei amoróse a lui Halm și acum, intim-pinând privirea rece a lui Scheinburg și se: »Eu țin inceptutul camaradului meu de reeșit, căci aud aplaudând.

Peste palida față a lui Scheinburg trecu o roșată neob-servată; sè apropiă un pas și și se puțin plecèndu-sè: »Pricep, d-le sublocotenent.«

„Cred, d-le căpitan,« respuse Fritz cu un compliment. Și pentru cruțarea timpului te fac și la acea atent ca d-l lo-cotenent Stamm, ce e aci present, sè va împărtăși de deplina mea incredere.

„Mulțamesc d-le sublocot.,« și se afabil căpitanul de călărași, luă brațul amicalui sèu Olm și sè indreptară cătră o odaia laterală.

»Diable! mormăi Olm, ingropând zwickeri in grasu-i obraz, »diable,« din lipsă născutei cavalerii, are acest Fritz; o sis-temă forțătóre, care m'ar putea frapa. — — — După un sfert de óră chižmă Stamm pe Fritz, ce chiar făcea frumosul ba-ronesei R. — la o parte și-i și se: »Așa dară, după soirée că-lătoriră in comun in câmp și acolo la cinci pași barrieră. Pistólele le dă Sander, de un medic sè vor îngriji cei doi. De altcum trebuie sè te fac atent, tu trebuia sè te inveți odată a-ți păđi capul, — te porți prea turbat.«

„Hm! Amice, nu-i om sè urască duelul mai tare ca mine! dar ce e de făcut contra forței relelor deprinderi. Să sè es-pună omul a fi călcat in picióre simplu din iubire creștinéscă? — — — Hai, merg deja la souper — — — insè, unde in-tèrđiă contesa Clara atăta?

»D-đeul meu, de bună sémă trebuie sè-și schimbe jumé-tatea de haină — ce i-o mai lăsară piciórele cavalerului nostru — cu una intrégă.«

— — — — Precând Halm, jumătate rușinat, jumătate voios de aventura avută, se depărtă în odaia cea mai de aproape, privirea lui se întelni cu fața colonelului său cea diabolică rișitoare. Colonelul său adică ședea la »cărți« cu câți-va »luptători vechi« de ai săi și din când în când arunca priviri controlătoare asupra ofițerilor din Regimentul său. Colonelul Strengau a observat »scandalul« cauzat de Halm imediat după o pierdere bunicică și se infuriă cu atât mai mult că pierderea sa în cărți nu o putea pune în calculul neghiobiei lui Halm. El trebuia să solvască la o sută fiorini — acesta era éraš un »scandal« pentru el; mai și cădu în mijlocul salei unul din ofițerii săi cu o imensă ameteală! — — acesta fu un scandal indoit. Pentru colonel era de altcum mai toate scandal, ce nu erau determinate espres în regulament. —

„Na, decă nu mă înșel, cugetă Halm inspăimântat, atunci »bătrênul« éraš imi va spune câteva »vorbe mici, scurte cu buna — — — În adevăr, vine deja!“

În realitate bătrênul vinea acum încôce rișând forțat. Colonelul Strengau, care conținea o bună porțiune din „dracul cel schiop,“ se ținea de unul dintre ómenii cei mai politici a tuturor timpurilor săi. Să-mi crede-ți cu politeța ajunge omul totul! Un cuvânt scurt, cu buna, ajunge mai mult ca toate trosniturile. Dorere însă că bunul colonel, în practizarea acestor teorii frumoase, se asemăna prea tare cu acel demnitar înalt din Capitanul Marrytas „Peter Gimpel,“ care de regulă începea câștigând politicește și — finea risipind nebunește.

»Hm, hm! cum mai merge iubite Halm? jocași cu diligență, ce?“

»De bună sémă, d-le colonel — mulțămesc cu supunere.«

»Hm, frumos! eu nu mă pot însé reșinea de a nu te face atent prin câteva cuvinte scurte, cu buna, la o neatențiune de altcum de tot neînsemnată, dar totuși pururea fatală — — — —.«

„D-le colonel, această fu“

Ah, nu-ți drept, că d-ta sci deja ce presupun eu? Hm, frumos! dar binevoesc a mă lăsa nițel să vorbesc. Așa dară, prima dată te au iritat în câțva observările mele, că d-ta séra întregă nu ai jocat baremi un unic joc și preste tot apăreai a arêta un neinteres de întregă societatea respective petrecerea (aci-și revocă colonelul în memoria pierderea avută și se infuriă.) În cât convine acesta cu etatea d-tale, cu poziția și conveniența de a te domni, o las în judecata d-tale. Dar apoi repede d-tale dispărere și ivire la alesul damelor! Hm, de loc nu-mi e scopul, de a-ți împărtăși vr-o muștrare; totuși, eu cred și acea, că există malheurs, care toate precauțiunile le face de rușine; chiar asta însă, d-le sublocotenente, trebuie se-ți constate că căderea d-tale și sfârticarea vestmântului fu neghiobie necuprinsă, da, pot dice, o nemaiaudită neghiobie! Avem necaș și supărare destulă, (ér-șé revocé colonelul suta pierdută și devine și mai înfocat) să mai îndurăm și astfel de blame?

„Dar, te rog cu supunere — — — —.“

„Te rog să tac! Acesta nu e de a se ierta de loc — acesta e un scandal! Nică nu-ți minune! Când noi nu scim alta, de cât a duela cu pistole, a ședea în cafenele, a champanisa la remas bun — — — —.“

„Concedeți, d-le colonel, la cel mai prospet souper de despărțire nici n'am participat.“

„Cum? N'ai participat? Chiar asta e! Cum te pot pe d-ta atrage întrunirile consocilor întregului corp ofițeresc, pentru de a — lăsa colarețele și birturile — — — —.“

„Te rog, d-le colonel, atunci fui sentinelă.“

„Cu atât mai rău! De ce nu o spu i momentan? — De altcum nu-mi e scopul, de a face lungi dispute; — — eu te sfătuesc numai, a pune la inimă puținele vorbe ce fură dișe cu buna și — — a nu mai face scandal — — — — basta!“

Halm se emancipéză de fatala memorisare a auđitei »vorbe mici, cu buna« și urmăză în depărtare convenită către sala de mâncare, unde într'aceste se adunase întreaga societate.

Înainte cu câteva minute intrară contele Torron brăciu de brăciu cu Sander, și mulți din societate, cari-și șoptea deja înainte despre lunga dispărere a ambilor, începură acum a face mine indestulitoare, amicabile.

Dorința lui Sparring fu dusă în deplinire, bătrânul conte îi linisci ánima, declarându-și fiul fără rezervă; el află iubirea, unde o căută. „Dr!“ murmură Halm, când veđu pe ambii laolaltă așa familiar, »Sander acesta are noroc! De loc las a mi să da două pușcături de pistol, decă în acesta se petrece numai o simplă amicitia!“

În acest moment dice bătrânul conte cu o voia bună: »Domnilor, mi permit a vă presenta aci pre locotenentul Ludovic conte Torron, iubitul meu fiu adoptiv.“

„Aaaah!“ uimirea societăței fu nedescriptibilă; chiar aceia, cari sciau mai de aproape relațiunile contelui către Sander, fură surprinși de înțelepciunea, cu care contele cerca a-și repara păcatele tineretelor.

„Trente coups de mitraille, strigă Olm, aruncând zvikerii de pe nas, »din simplu fils naturel Sander la conte Torron! Ma foi, un noroc supranatural!“

Amicul Scheinburg nu incuviință nici un răspuns tiradei lui Olm: el chiar trebui să considere, cu cât mai efină pôte să fie mâna Clarei, de cât această adoptare.

Asupra lui Halm făcu declararea o intipărire teribilă, e repăși călcând impietritul ochiu de găină a unui general bătrân, se escusă pentru acesta unei comtese tinere, suave și mormăi melancolic: „Pe D-șeu meu, douăspredece pușcături de pistole las să mi să dée decă cineva“

„Măi, te rog privesce pre »bătrânii« noștri! șopti Stamm, intrerupând frumoșa formulă de jurământ.“

Înse colonelul Strengau încă aruncă o căutătură în adevăr interesantă; o luminosă rađa de amicitia i-a înséninat facia fortunósă și superb schînteitoriul său ochiu părea a dice: Hm, admirați-l numai, pe domnul conte — — — e unul din ofițerii mei! Domnilor dela regiment însă le șoptea privirile lui: »Vede-ți, acesta e în adevăr, dela care poteți lua esemplu!“ Cu o mișcare comico-elegantă se apropia el apoi de locotinențele-mareșal-campestru, spre a-i aduce câteva cuvinte scurte, mici, de gratulare. —

De ore-ce în Regiment nu e nici un post disponibil, care ofițerilor c. r., adoptați de domni avuți și potinți, să li se facă de detoria, așa remasé înaintea ochilor lui Strengau în cazul presinte — numai un »Scandal« — dar imbucurător.

Furórea cea mai mare o causă declărățiunea lui Torron

in lumea damelor mai chiar; erau atâtea comtese și baronese, cari veneau după unul »de aceeași origine« și un ,adoptat, e in principiu chiar așa de bun ca unul »născut.«

Ah, chiar și cea mai bătrână fată a generalului cugetă un moment: ,cine scie? pôte?« Ea se ostenia a nimici de pe vucle a trea și cea mai fatală duzină de ani, și se scandalisa cu douispredece ani mai bătrână, de cât se vedea ea a se schimba. Rea, rea vreme, in care nu scie cineva prețui virtutea virginală probată trei-deci și șese de ani!

„Unde remăne Clara așa mult?“ se întrebă Fritz pentru a suta oră, pre când el povestea baronesei R. o istorie atât de picantă, încât frumoasa văduvă de repetite ori, de și fără succes, dar totuși cu multă bunăvoință cerca a se — inroși.

Clara nu vine. După souper se lăți faima in societate că tinera contesă ar fi rău bolnavă.

Halm e in dubiu și mormăia tot soiul de „pușcătură“ — și alte asemenea lucruri uricioase, căci el se credea pre sine cauza imbolnăvirei Clarei. In deșert 'lă asecura Stamm, că decă Clara e in adevăr bolnavă, atunci are o cauză mai rațională, nu un vestmēt sfērticat și un locotinent cadut. Halm susținea la capriciile sale, fu insē greu sāngerat când Stamm in fine-i dīse:

„In fine și tu poți avea dreptate: pôte că contesa schimbându-și vestmētul s'a gândit la tine și s'a bolnăvit — de ris.

Mai era aici unul, care se întrebă continu decă nu e el cauza morbului contesei. Fritz adevă avea vis-à-vis la souper pe patrōna Carolinei de odinōră, pe bătrāna baronēsă W. și de câte ori cădea privirea lui pe fața ei gălbinie, credea a cunoșce in acea un diabolic amestec de triumf și de rēutate. El nu se indoia nici un moment mai mult, că baronēsa are cunoscința de relațiunile lui cu Clara, și că acēsta cunoscință, din pură reutate naturală, o va folosi — de nu a folosit'o deja — la o intrigă.

Serata e pe sfērșite — ca tot ce nu e etern; Fritz și Stamm fură cei din urmă cari părăsiră palatul redevenit liniștit, și-și luară adio de la sincerul Sander, respective de la contele Torron.

„Sē nu uiți Ludovic,“ șopti Fritz amicului sēu care remase acolo, că tōtă scirea — fie și cea mai rea — mie de sigur 'mī e mai scumpă decăt — nescirea.“

„Lasă-te numai pre mine, diminēță-ți duc insu-mī scirea din propria guriță a Clarei. Numai de te-ar păși D-șeu până atunci!“ dīse Ludovic aruncând o căutătură tristă asupra paturilor de pistole ce se vedea sub mantaua lui Stamm.

Hm! In cazul — — — când aș avea malheur, spune sororei mele — — sororei tale — — O dōmne! Acum face și Stamm o față de mort! fi sânătos, Ludovic, fi sânătos! Fritz imbrăcișă pre amicul sēu și sbură in birjă, infuriat de slăbiciunea sa observată și de alți. Stamm urmēză, după ce a strigat vizitiului cuvēntul: ,Dornbach« și merg mai departe, spre a-și frānge gātul pentru un pēr, după cum rezona Stamm.

In dărept in quartirul sublocotentului.

In chilia sublocotentului Fritz domnesce un aspect fioros; ferestrele 's cu perdelele trase, pe scaune și pe mese zac le-găturī — unele pline de sänge — și lângă patul, pre care

zăcea Fritz fără simțiri cu capul legat, e ocupat fidelul Johann cu prepararea legăturilor prospete ghițose. Sērmanul Bohem fu ingrozit de mōrte, când aduseră pe bietul sēu stăpān, in asta stare, in casă, și pre când el se ocupa cu cea mai mare grijă și punctualitate de schimbarea legăturilor, murmura dureros ca dus pre altă lume: »Jessas, decă a meu stăpānule mort, pușcam la mine cu tot a lui pistole.“

Intocmai și lui i lāsase Marianca vorbă că-l așteptă pe sēră — ea va fi singură; dar dōră întreba el ađi de Marianca, de dragoste, cer și pāmēt?! El dīse micului Mercuriu, unui invēțăcel de pantofar, oprindu'l in ușă:

»Mē, departă-te de aci, tu blēstāmatule! Când stăpānul e bolnav, nu pôte fi vorba de randevu pentru un serv cum se cade.«

Trebuie să concedă fiecine adēnca iubire a feciorului bohem cătră Marianca sa, spre a putea pricepe din destul și a admira mărimea sufletului lui oglindatā in vorbele de sus. Cugetul la durerea, ce o va suferi buna și grosa Marianca vedēnd nimicirea dulcei sperări, făcu se sāngere ānima mōle a lui Johann, cugetul la toți colaci și prăjiturile scumpe, cari se in-datina Marianca a le păstra pentru astfel de sērbări amorose, făcu se-i tremure stomachul — și cu tōte astea tuli la fugă pre bietul curier al amorului!

Acum se deschise ușor ușa, și intrară Stamm cu tēnerul conte Torron.

„Și tu dīci, că rana nu ar fi periculōsă?“ întrebă Torron, privind cu indoelă fața galbină ca de mort a bolnavului.

Nu-i de cât o ușorā rană și se va vindeca, după opinia medicului, in 10—12 zile. — Când a fost depārtat Fritz după prima descārcare a pistolului, voi a mai pușca, și de ore-ce nu-i conceserām, aprinse ridēnd o țigară și veni in preună cu mine acasă in deplină presentă de spirit. Numai aci in odaia a slăbit; ce in fine, după o nōpte de joc, e lesne de ințeles.“

„Amice, cu ranele in cap, se fie încă odată așa de ușor, nu e de glumit. Indată voi căuta un medic mai bun, de cum se pare a fi bētrānul grosul F. Cum veni insē Scheinburg la ideia de a căuta el chiar pre desereditul nostru medic de regiment?“

„Hm, pare ca și când s'ar cunōșce de mult, Dșeu scie de unde.“

»Rēmāi acum aci, iubite Stamm,« dīse Torron după o esaminare scurtă, eu voi aduce indată pe medicul nostru de casă, pe doctorul R. După reintōrcere mergem ambiū la colonelul, spre a-i face cunoscut ,scandalul.«

„Bātrēnul va avea o bucuriā nespūsă, dīse Stamm ridēnd, și-mī pare fōrte bine, că vii și tu cu mine; avangementului tēu de erī vom avea a mulțāmi, de nu va dīce câteva vorbe »cu bună.“

Indată după plecarea lui Torron vine Halm și remăne uimit după ușă.

»Apropie-te, amice, il incuragiā Stamm. »Nu-i așa, că se vede aci mājitură de emplastru?“

„Da, ce are insē Fritz? El zace ca mort?“

»Bucură-te că mai trāesce.“

„Ce i s'a intēmplat?“

Stamm eneră in vorbe puține intēmplarea și incheiā: »Causa intregēi istorii tragice fu căderea ta in bal.“

„Cum așa?”

„Cum așa? Etă, căpitanul Scheinburg află căderea ta urită, Fritz însă o află frumoasă, și de ore ce nu-și putură uni gusturile, trebuiră firesce să se impuste. Astfel e datina în lumea fină. Dăcă tu ađi susđii că gălușcele cu ficat sunt mai bune de cât cele cu slănină, și eu susđin contrariul, atunci tu — pentru onóre — esci silit a-mi aduce un document adevărat de gălușce cu ficat — trimitându-mi un glonț prin fole. — Da, amice, e absolut necesar a omori din timp în timp câte un om, dăcă nu ești tu însu-ți omorit în o ți ore care, acésta e modă.

„Bravo!” intonă acum ceva ostenit, dară voios, din unghiu și camerađii voioși surprinși vėdură pe Fritz ridēnd indestulat și ședēnd pe pat.

„Hurah!” strigă Stamm sărind spre pat, Johann, adă domnului țeu un repetat hurah boemesc, că acum nu mai e silit să móră.

Johan arėtă mine de bucuriă, carī la el se manifestau tot de auna de la o urechiă până la alta, și mormăi în extas „mulțam dómne, pani leitnant nu-i musai să móră.”

„A fost aci Sander?” întrebă Fritz, după ce se culcă éráș, la consiliul lui Stamm.

„Ah, dóră vrei a dice d-nul conte Torron?” rise Stamm, „el chiar fu aci și îndată vine éráș cu medicul de casă al familiei Torron.”

„Drace...! Imi aduc rėu aminte de cele întemplate ađi, dar mi se pare ca și când m'aș fi aflat în mánile grosului nostru medic de regiment.”

„Chiar așa! Ah te-a maltratat pe locul de duel prima dată, aci a doua órá și va fi de sigur îndată éráș aci.”

„Atunci, iubite amice, lasă-mă să tractez cu el neimpe-decat; eu vreu să mă scap pentru tot de auna de acel om teribil.”

„Bravo! Dăcă chiar voești, noi îți ajutăm!”

„Nu va fi de lipsă — totuși e bine, dăcă vė spun înainte că voi fi în delir.”

D'abia scóse Fritz vorba din gură, când se și auđiră în anticameră pași grei.

„El e,” șopti Friz, și îndată se arėtă un fole grozav pe ușă, urmat de celelalte membre corporale ale medicului F.

„Sluga, domnilor! He, he, cum se află pacientul nostru? He, bine, așa cuget, he! Teribil caz, he, he! răcni grosul încă din ușă și se grăbi cătră patul pacientului. Aci însă sta bolnavul, ca un spirit de teatru, cu cearceafurile învălit și cu priviri înfiorătoare și — strigând cât îl lua gura: „Ha, ucigașule, ucigașule! Vreai să ne urmăresci până la mormēt? Uite-n cóce; veđi miile carī le sacrifici vanității tale?”

„Însă, he, ce ai domnule locotenent?” întrebă F. cu un ris forciat.

— — — Nu auđi tu cum strigă: blăstăm ucigașului nostru, blestăm! rėsbunare, rėsbunare! — — improșcați-l cu pietrii! și cu aceste ia Fritz un sloi mare de ghiață din blidul ce zăcea lângă dînsul și-l aruncă cu putere în folele medicului.

„Domni! mei, ajutați-mi; e un cas teribil!” sbieră F. retrănd spre ușă.

„Rėsbunare, rėsbunare! răcnea Fritz, aruncă cu ușurință

în o parte pe camerađii ce se făceau a scuti pe doctor și prinse pentru a doua órá un sloiu și mai mare. De astă data însă nimeri numai în dos pe fugarul burdufănos ce ajunsese în chilia servitorului.

„Mergi după el și-i esplică cauza,” duse Fritz lui Stamm și scóse, spre a-și alunga gustul de a ride, încă un urlet triumfător.

„Pentru numele lui D-đeu, acésta-i teribil!” găfai F precând eșea Stamm cu mine compătimitóre.

„Da, veđi domniata, abia de o jumătate de órá inceptu sėrmanul a aiurea. El își inchipuesce că e mort, vorbește continu despre dta și despre pacienții dtale de odată, și pare a numėra formal pre cei din urmă; căci în tótă clipita 'lu auđirăm strigându-i: cum, și voi? — — — tot prin acest F? = 935 = 3 — — — mai 10 — — — 948 — — un oficier și — — — așa se continuă și atunci — intrași dta îndată. Mulțamesc ceriului numai, că Fritz nu a apucat unul din pistolele ce atárnă deasupra patului.”

„E grozav! Un cas teribil! Ce nenorocire se putea întâmpla aci!” duse F ștergēndu-și sudorile de pe frunte! — fără veste însă scóte un sberet țiuitor, aruncă în laturī pre locotenent și o tuli necređibil de iute de aci. Îndată se auđi éráși strigătul înfiorător: „Rėsbunare, rėsbunare!” și între uși sta Fritz cu câte un pistol în ambe mánile și sbera: Totuși mulțam dómne, că suntem odată pentru tot de una liberi.”

„Rușinos!” rise Stamm ridicându-se de jos, „chiar și sburând e periculos acest diplomat comisariu de despopulăre.”

Trecură opt đile; Fritz a delirat în acest tēmp de multe ori în adevěr. Mórtea a făcut mine de a'și pune mânia fiorosă pre fruntea infocată a bolnavului; însă din compătimitóre cătră tinereță și din respect faciă de artea unui medic vestit — merse de astă dată mai departe și incuartiră eterna marșroută în vecinī, la un comisar de resbel gros, bun calculător. De opt đile, ađi e Fritz pentru prima dată liniscit și acasă cu mintea, nu voi însă, la început, a pricepe chīar nimica din cele întemplate cu el.

„Așa dară în opt đile mi-am jucat turbata comediă cu medicul de regiment?” întrebă el pre fidelul amic Halm, ce stătea lângă patul lui.

„Opt đile inchiate.”

„Nu a făcut teribilul om și al doilea atentat contra mea?”

„Odată fu aci și injură urit de ordinățiunile și prescri-sele noului țeu medic, se dusé însă îndată ce Stamm i declară verde, că medicul țeu are de gând să te însenătoșeđe nu se te omóre.

„Bravo! Și ce mai e nou? Cum mai decurg lucrurile în casa Torron?”

„Hm, precum mi se pare, cam rėu. Clara face o faciă de tot tristă. Ea chiar are un amor nenorocit.

„Dar cum sci tu așa de bine?”

„Drace! Așa ceva cunósce lesne omul pățit.

„Ce? Precum se vede, amorósa ori amoresată séu cum se-i đic prea iubitórea ta animă vagabundėđă și acum dela rėșărit la apus? risé Fritz, cugetând în mod drăcos la prima și unica epistolă a lui Halm.

„E'n veđi, tóte le-a uitat in deliriú — numai maliđiile cele vechi ba! In cât privesce de altcum pe „iubitórea mea ánimá“ 'ți-o pot spune — spre necađul tóu — cá incepe a se linisci deja. Pentru o fetá nu mi-ói dori dórá mórte, a la Foggerburg. Ducá-o dr.

„Ho, ho! De ce atât de sálbatec? Ți-a dat dórá Clara o corfiță?“

„Ah, bah! Eu nice cá i-am spus ceva de amorul meu.“

„Ah, charmant! Tu firesce ai acceptat ca intr'o buná deminéță se te trezesci numai cu o epistolá de amor dela Clara, cu o declarațiune in scris.

„Ce? eu'su fără noroc! Mai întâiu, până când Clara era de tot voiósá, 'mí era frică se nu remáiu batjocorit și acum mé tem cá mé va“ — — — — „da pe

ușa afará, nu-i așa? întregi Fritz, stringénd mâna amicului séu, care mai mult de jumétate era mânios. „Inse, nu“ continuá el, privind la mésa de lêngá el, „mé, adá-n cóce epistolele, ce jac póte de opt đile și ascéptá venirea mea in fire.“

Erau doué; una fórte grósá, ca pachet, și cea laltá fórte subțire, și provéđută cu urmátórea adresá hieroglificá: Dlui Carl Fritz, c. r. locotinente la reg. *

Casarma *

Loco,

„Hm,“ mormái Fritz, cetind đisa adresá, frumoșică Lina, a iubi sci tu prea frumos, dar a scrie — miserabil.

Apoi puse epistolióra deoparte și scrută cu deosebitá atențiune pachetul, care purta o adresá scrisá de o necunoscutá mâná de damá.

Indeios rupse in fine sigilul și — incremeni, cáci aci jáceau tóte epistolele albe, violete, roșii și verđi, ce erau atât de dulci, atât de cald și atât de nebunatec scrise — Clarei! Și lêngá ele nici un semn, nici o literá, nici un unic punct dela ea; — acésta nu a mai fost simplá demisiune, acésta a fost o cassațiune judecatá din punct de vedere al amorului, in urma unei cunoscințe prea sfășietóre.

Amețit se trânti Fritz éráși pe periná și răspunse la întrebările amicului séu numai cu oftári forciate.

Așa-și résbună iubirea față de aceia, cari fac glume in tómplul ei!

Inse inima soldatului e un ce tenace, și oficerii de ađi nu-și mai spalá cu limonade inveninate durerea produsá de iubire, ca nefericitul Ferdinand din »Cabalá și Amor.« Pușcarea din iubire nenorocósá, exercitatá de altcum intre stegarii tineri, încă a devenit fórte nemoderná — la cei de ađi un timp scump nu mai póte produce asemenea glume. Inima soldatului se póte și trebuie să se consoleze; vin afará de acea din tóte părțile atâtea impunsături și apăsări, cá ea incet, incet, de altcum neimpetritá — încă se invélesce in o masá elasticá de cauciuc, pe care și dracul póte juca, fără de a produce impresiuni durabile.

Cu aceste inse nu am đis, cá sub acest acoperemént de cauciuc nu s'ar ascunde un simț de dece ori mai sánátos de cât in inima piticului, care se aprinde séu usucá cu agio și la o descárcare casualá a unei pușci — cade in pantaloní.

Nu a avut dreptate nici acea virginá, státátóre in a treia »recapitațiune,« când ea, de și fără voiá, fiind-cá nu-i succese a harpona »micí locotenentí,« đise: „D-vóstrá oficerí cugetați tot numai la praf și plumb și aveți — inimá de plumb.«

Drace! Voia póte hída ciumei, ca noi se pástrám in inimá — fier vechiu ruginit.

Dupá ce Fritz áșteptá in dar cam dece minute dupá un tunet ori altá mórte silnicá, pachetá nefericitul vraf éráș incet, și întrebá ceva-și mișcat: așa dará tu încă pátimiși de nenorocirea in iubire, barátom?

»Insemnat!« il asecurá Halm, cu mine in adevér afirmátóre.

»Apoi veđi, atunci putem plánga impreună, și eu sunt alungat din Arcadia.«

Eu nu voiú chiar a o đice, cá Halm se bucurá de necasul ce ajunse pe amicul séu pe neáșteptate, dar trebuie totuș să vé spun cá rise in sine și întrebá cu mine curióse: »De cátrá cine?«

»Acésta, scumpul meu, nu ți-o pot spune,« răspunse Fritz și despáturá epistola Carolinei.

»Inse eu ți-am spus tóte!« bombáni Halm.

»Tu m'ai márturisit tot, ce voiși a face, eu inse nu-ți pot spune tot, ce a m tácut. Pricepi acum, tu, marele logic?«

»Hm, da — acésta e altceva,« — murmurá Halm, aruncând o privire pliná de curiositate asupra pachetului. De la serata totuș era in prepus, cá infocatul, indrásnețul Fritz, ar fi ajuns sigur acolo, unde el, simțeméntalul papá lapte, putea numai a privi oftánd. Vorbiri singurite, indrásnețe, ocupate de tot cu numele »Clara« care-l purta Fritz in delir, l'a silit pe Halm a constata prepusul. Depártându-se, spre a face recóre amicului séu, il invidia puțin și se invidia: ca de multe ori mai đise odatá: „eu sunt cea mai neferice, mai mișea creaturá sub sóre, un tuleu inrádácinat in cátran.

Acésta e nevoia ómenilor simțimentali precum ómenii sánátóși pretind din timp in timp o baie de ábur, așa trebuie se simță cestia din când nisce nenorociri fundamentali. Ei ar muri, decá nu li s'ar incuviința aceste nenorociri »periodice,« aceste apátóse bóle sufletesci.

Sunt multe soiuri de fanatici in acésta lume. Eu am cunoscut un pensionist vechiú, care tot la câte-va đile se plánga o datá de acea, cá nu ar mai fi ca in timpul cel »vechiú frumos« cu »armata cea vechiá« și uita imprejurarea, cá in tinerețele sale tot așa lamentau pensioniști vechi.

„Da, da, armata vechiá a fost cu totul alt ceva!« așa se aude șoptindu-se in tóte părțile, in tot locul. Se înțelege de sine, cá acea a fost cu totul alt ceva; inse sánte Dómne, ómenii au dórá se mórá odatá, și alții se nasc in locul lor! Omul nu póte trái in etern chiar nici din pânea impératului.

Cuprinsul epistoliórei, pe care Fritz o ceti cu mișcare invederatá, fu urmátorul:

Iubite Carl!

Tráește de o miú de ori ferice! Eu am multá durere și trebuie se vérs multe lacrimi, dar trebuie se merg de aci, nu mai voiú a-ți conturba norocul. Trebuie să-ți spun și acea, de unde vin tóte, adecá, la seratá am fost sus in odaia mea și-mi pusei înainte epistolióra ta și medailonul, cari le sárutaiú de multe ori. Mai târđiu eși afará și când m'am reintors éráș, am aflat acolo pe ténéra contesá, ce mé căuta, ca mórtea stánd la méșá și tremuránd ca trestia in vânt. Ea

era slăbită, când o condusei în odaia și pe când mă întreba cu lacrimi, de cum va medailonul și epistola ar fi de la tine, și după ce eu răspunsei da, se întorse și tăcu. Am observat foarte bine și nu-ți fac imputări, că și acum te am foarte drag. Însă a rămânea aci nu mai pot, eu trebuie să merg, unde se nu te mai văd. Portretul tău și epistolele le pot ținea, eu nu le arăt nimeni și acesta e norocul meu. Eu călătoresc încă ați către casă la Budweis și-ți poftesc ție și sernanei contese din animă noroc și mângâiere!

A ta tot de-a-una iubitore
Carolina.

»Sermană, fidelă copilă,« oftă Fritz, scie D-șeu, atâta iubire n'am meritat de la tine.»

Cătră Italia.

În una din primele zile ale anului 1859 steteau mii de oameni în așteptare nepacientă în coridorul casarmei, și mulți se și indesau în curte unde regimentul Sturm se afla gata de plecare.

În grămada indesuită a bunului popor vienez se audeau întrebări continue, învățături și urlete.

»Al dracului!« țise un măcelar gros cătră un brutar și mai gros, »repede mai merg trebile milităresci. Aseră fu vărul meu sergentul la mine, și nu avea nici ideia de plecare — și acum, stă tot dracul cu vițelul în spate spre a pleca.

»E istoria dracului! se mânia brutarul« și bătuși pe un învățăcel de pantofar, care fluera marșul lui Radecky cu cea mai mare destrătate și bătu tactul pe ochiul de găină a brutarului. Învățăcelul de pantofar se pierdu prin mulțime, și er eși de ascultă cu atențiune cum un cocoș gingașel, fudul, se lăuda chiar înaintea unor dame că: »și el ar fi gata a muri pentru patriă.«

»Așa? A muri?« țise învățăcelul de pantofar cu un sarcasm desprețuitor — »fi voios că mai trăesci!«

Aci aprópe se bocea jalnic o bucătăresă grosă, a cărei »soldat« încă trebui să plece acum, și întreba pe totă lumea decă în adevăr în Italia sunt oameni atât de ucigași și muerile atât de seducătoare? Sta să i se despice inima, când se gândea la »Franz!« al ei. Învățăcelul nostru de pantofar i rise una sub nasul inundat de lacrimi și țise:

»Mergî, bătrână! nu boci pe Franzl, s'a boci el însuși!« Învățăcelii de pantofar sunt născuți Voltairi, de batjocurile lor nu scapă nici cel mai sânt! Astfel trebuie să fie pretutindenea, în tot locul trebuie să vorbescă și suveranei lor desprețuirii de lume nu le impune nimic — nici chiar soldatul de poliția și abia — curéua de genunchi a măestrului.

În apropierea casarmei aflăm persoane curioase de totă mâna, cărora se pare a le fi venit la inimă repede a plecare a Regimentului. Aci se află copilețe tinere și bătrâne și chiar micuțe, însă cu așa confirmări strigătoare pentru întempleră ne-strămutabilă că luptătorul chiar are sens pentru geniul de ați al păcei; aci se află mame plângende, dar și sofi rîdători, cari se bucură că feciorașii ușurei, insetați de sânge, vor fi peste puțin liberi; aci se află în fine o droiă mai mare de Jidan creștinesc și de Creștin jidovesc, care așteptă momentul plecării cu ochii înșipți la câștig și cu limba umedă de pofta după bani, până când ei mai pot face ultima apucătură asupra pradei aparinte și încă pendentă.

Acastă droiă murdară își are deosebita sa inclinațiune cătră ofițerii mărșuitori — cu deosebire — când se așteptă un resbel. Și decă s'a început resbelul, nu-i pasă, decă armata patriotică va învinge ori va rămânea invinsă, numai debitorul să scape de viu.

Ce folosește de altcum unui »speculant« decă armata a câștigat cea mai strălucită învingere și în acea »ofițerul său« ca »cel mai brav« care? el e pentru acea numai un »Jidan spurcat.« Și decă ofițerul cădută, a solvit până era în viață chiar mai mari interese, de cât făcea suma împrumutată, totuși țice cămătariul! »Vai, sum înșelat cu banii mei!« Întru adevăr, sunt atari indivizi de această clasă, pentru cari eu nu știu o numire mai bună, de cât cea marcată la alt loc: »stren-gari« — dorere, încă nespânzurați.

În lungul front al batalionului gata de plecare cunoscem lesne pe amicii noștri cei vechi. Colo la aripa dréptă a primei companii de grenadiri se vede, redemat în sabia scosă, uscăciosul, spătosul Stamm, și murmura continuu de așteptarea cea lungă nefolositoră, în neaua môle, cu barba, perul și mustetele pline de nea, colo din dărăptul frontului al treilea se înalța lungă statură a lui Halm în contrast miraculos cu căpitanul de lângă sine scurt și indesat. Halm e în consonanță fantastică; oftază din resputeri: ați mă decid, mâne plec, nici un suflet nu întrebă după mine etc.!» și nici nu cugetă la acea, că afară înaintea porței umblă ca turbat un suflet a lui Izrail, care — întrebă continuu după el.

La aripa stângă a batalionului vedem pe ténérul locotenent contele de Torron; — tot aceiași față frumoasă bărbătescă, tot același curaj! Repede streformare în relațiunile sale esterne, nu i-a schimbat de loc internul; el e tot vechiul, iubitorul și iubitul camarad. La cea alaltă aripă a acelei companii stă strălucind în putere și sănătate, flușturatul și nerușinatul Fritz; el nu mai are avere, și-a pierdut — după cum crede el, nevindecabil iubirea, se are însă pe sine însuși, puterea și neinduplicarea sa.

Mai arde încă inima sa pentru Clara, dar el nu a uitat nici recea și tăiătorea manieră, cu care s'a rupt ea de el fără de ai fi dat baremi ocaziune spre desvinovățire séu justificare. Spre totă nenorocirea a fost și Clara depărtată din Viena în luna ultimă, așa cât fratele ei adoptiv nu potu face nimica pentru mântuirea celor două capete infocate.

Înainte cu câteva zile, când se reintorse Clara la Viena, -i ceru mâna contele Scheinburg, căpitanul; fiind-că fu însă respins și dădu chiar în acea și un glonț prin cap în prezența grosului baron Olm. După ce se reculesé Olm din prima spaimă și după ce-și redică de jos căduta lorgnetă, murmură clătînând din cap: Diantre! e daună — el fu de altcum un Vautrien par excellence, dar totuși un cavalier de — vechiă noblétă.

Locotenentul Torron făcu nemijlocit după acest cas tragic o încercare putintă, de a apropia érași pe Fritz de Clara; dar încercările lui întempinară din ambe părțile obstacole. Ambii junii se iubiau încă din animă, dar nici unul nu voi a o spune celui alalt!

În dărăptul frontului vedem și pre grosul medic de recrut F. Amblând ca nebun; el adurmeca mirosul resbelului și se bucura afară din cale de grasa jertfă, ce avea speranța a o aduce țeului — nesciinței, prostiei.

Și loialul bohem Johann stă gata, încărcat cu tóte, in unul din unghiurile curții și-și iea rămas bun de la Marianca sa! A două-đecea órá sē jură deja: a remănea fidel și a nu primi nici baremī o guriță dela fetele Italiane. Și precum recoritóre rouă ceréscă, redică pre sermana floricea din pulvere, așa alină Johann durerile Mariancei, cu vorbele lui cele iubítore. După câteva săptămāni insē avea Johann altă Mariancă și Marianca alt Johann — acesta e nēravul sorții bohemesci.

Sus pe cal, ca un Marte adjustat după regulament sta colonelul Strengau in mijlocul curții, aștepta fără răbdare după insciinșarea comandanților de batalion își preda ađi un „scandal“ care el in alt timp l'ar fi incungiurat cu un „scurt, mic cuvēnt cu buna.“

In fine tóte-s in ordine și vócea tunătore a colonelului comandéză: „la rugăciune!“ Tamborul bate, musica incepu fără veste și potintele ei tonuri intonéză divina melodiă de Körner „Rugăciunea inainte de resbel.“

De bună sémă sē vor fi chiar muind unele inimī la acéstă ultimă rugăciune pe pământ. vienez.

Vivate asurdítore, infricoșate, in tóte tonurile impleau aerul și sub amēitorul sunet al marșului lui Radecky debușéză frontul regimentului pe pórtă casarmei. Tații, mamele, consāngenii, bunii, amicii și „reii creditor“ sē grăbesc in massă cātră colóna duplă și-i strică rēndurile. Tótă strigarea vechilor „luptători“ sunt in zadar, — tinerii ofițeri, suboficieri și soldați nu mai voiau să scie de „ascultare“, „simțire“, „ordine“ și „denunciare.“ Unul simția mâna tatălui orī amicului in a sa, altul vedea doi ochi iubiti, lăcrāmători indreptați asupra sa și cesta séu cela in fine cerca a sē ascunde după puțință de creditorul séu, ce rescolea tot mai aprópe — in terórea regulamentului, tot „scandale“, după cum constata colonelul Strengau mormāind cel puțin a đecea órá: Dómne o confusiune teribilă. Nici când nu a cāntat musica acestui regiment așa réu ca ađi, căci și in rēndurile lor furnica civili de tótă etatea și de tot sexul, cari cu capetele lor mai astupau deschidătura trompetelor și acum caramboléđă cu doba, acum cu cănele ce o trăgea tremurānd. Ofițerii și-au pregătit de mult săbiile și au format corpuri mici de la alte regimente. Astfel sē pornește imensul duct incet insē sigur cātră gară lini de sud.

Mai supērați sunt diferiții „cāmătari“ cu fețele triste și cu cylindrele turtite; de acestia vin numeróse amēfeli ambulante la ivélă și sē aud „ihuri“ iuitóre de o sută de feluri spintecānd aerul — „Luptătorii“ vor avea plăcerea lor dorită.

Pe strada principală a Vienei cade, vulturānd cu pālăria in aer, de vesel ce era, prototipul unui bețiv vienez, din o dugjană și strigă cu vocea resonătore: auđiți, luptători — — decă — — Italianii vē — — pot da pace; atunci — — atunci — — spuneți; insē — — pentru Dumneđu, băieți numai nu beți apă! Și spre a documenta superioritatea beuturilor alcoolice, sē repeđi orb spre mulțimea vibrāndă și merge după ea fālăind cu pālăria.

„Trāsnet“, mormāi Stamm, după ce pocni peste mai multe dusine de picióre, bastóne și haine femeesci, „trāsnet vienezii acestia impedečă eșirea.

„Cāt de mișcătore e alipirea unui popor bun! ție Halm fără ironiă, ca și când maltractații sēi ochi de găină n'ar striga resplátire la ceriu.

In aceste colonelul Strengau cālăria cu resignățione surdă; — Scandalul e nemaipomenit, când el la aceste dete afară și „cea mai mică vorbă cu buna. De odată sē opresce, sē întorce in șea și ție cātră cel mai vinovat tambor de regiment: Ah, iubite N. te apasă prea tare bastonul! De aceea insē nu ar fi permis totuși ca dta sē stai cu civili in vorbă — acēsta e un scandal, o batjocură, o disordine imensă! Voesci ca momentan sē cunoșci blestemata de bătă, ha, ha, cap sēc!

Și cātră adjutantul séu ție colonelul: „Nu voi sē fac imputare omului aceľuia aci, inaintea civiliilor, adu-mi aminte la proxima stațiune.“

Cetitoriul póte singur computa, cum potu decurge imputarea după „cuvēntul scurt cu bună;“ tamborul de regiment remase insē și dela proxima stațiune — — surd.

Regimentul incepu a implea vagónele, resunau vivatele ce le schimbau soldații cu cetățenii, suspinele muerilor erau amēitóre ér vēntul de nord sufla mai rece și mai aspru; in aceste pufăia și fluera nerăbdătoriul armāsariu de oțel dinaintea celor preșenți și in fine — lungile trāsuri — de „scandal“ trebuira din necesitate a avea o fine.

In restaurățione accentuéză colonelul Strengau, comandanților de batalion deplina sa indestulire față de esemplara eșire a regimentului și ajunge in acea, in mersul treptat lui-și propriu, la miraculósa fine: Totul nu a fost de alt cum o „eșire“ ci un „scandal complet“, o cālătoria de țereni beți, neintemeiată in regulament! El-și descopere prima dorință: ca domnii comandanți de bataliōne sē privescă pe venitor — mai bine.

Oficieri de stat major apucă numai de cāt pe oficerii subalterni, pe căpitanii de tóte gradele și-le asecurară cu o unanimitate că: Regimentul-lu aflară la plecarea in cea mai completă disordine și acea vine simplu și numai de acolo, că domnii comandanți de companii nu-și dau ostenéla a priveghia.

Căpitanii invinuiră firesce pe subalterni, jurau că: reputăționea regimentului ar fi odată pentru tot déuna a dracului, și ei, căpitanii au „cele mai mari neplăceri“, căci domnii oficieri de compagnii, firesce, mai bucurosi fac alt ceva de cāt sē priveghieđe.

Cea mai mare parte a subalternilor ascultă frumósele predici mișcați, spre a le uita curēnd; tot individul țintea ca vulturul spre inocentul sergent, 'l sfășiau grozav și finia: numai asta ar mai lipsi ca sē suferi oficerul ofense pentru un — — un sergent! leneș.

Sergenții trebue sē-și rēsbune; sē infuriă și indata rēsună in tóte părțile: firesce, sergentul sē suferi inchișóre, căci corporalii sunt neste nătărăi! De ce-su șargele, decă nu pentru ca să veghieđe?!

Astfelu merge murmurul mai departe; gregarii mai bētrāni iéu in fine pe recruți de urechi și-i trag capacitāndu-i: stați numai voi blēstāmaților, vom avea noi grije! Acestea crișneșc dinții și iéu inainte pe recruții mai tineri, căci ađi — nime nu are grijă.

(Va urma.)